

Sygn. akt III C 195/17

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 września 2020 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie III Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	Sędzia SO Ewa Jończyk
Protokolant:	sekretarz sądowy Mateusz Rutkowski

po rozpoznaniu w dniu 8 września 2020 r. w Warszawie na rozprawie

sprawy z powództwa I. G.

przeciwko Bankowi (...) S.A. z siedzibą w W.

o ustalenie i zapłatę

I. ustala, że umowa o kredyt hipoteczny nr (...) zawarta pomiędzy I. G. a Bankiem (...) S.A. z siedzibą w W. w dniu 26 stycznia 2007 r., jest nieważna w całości;

II. zasądza od Banku (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz I. G. kwotę 80 679, 97 zł (osiemdziesiąt tysięcy sześćset siedemdziesiąt dziewięć złotych) oraz kwotę 34 795, 55 CHF (trzydzieści cztery tysiące siedemset dziewięćdziesiąt pięć franków szwajcarskich 55/100) wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 21 sierpnia 2020 r. do dnia zapłaty;

III. ustala, że pozwany w całości ponosi koszty procesu, nakazując ich szczegółowe rozliczenie referendarzowi sądowemu.

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 15 lutego 2017 r. (data prezentaty), ostatecznie sprecyzowanym w piśmie procesowym z dnia 5 sierpnia 2020 r. I. G. domagała się od Banku (...) S.A. z siedzibą w W.:

a. zasądzenia od pozwanej na rzecz powódki kwoty 80 679, 97 zł oraz kwoty 34 795, 55 CHF tytułem zwrotu korzyści majątkowej uzyskanej bez podstawy prawnej, wraz z ustawowymi odsetkami za czas opóźnienia poczynawszy od dnia następującego po doręczeniu odpisu pisma aż do dnia zapłaty, które to kwoty stanowią całość wpłaconego przez powódkę świadczenia z tytułu nieważnej umowy o kredyt hipoteczny nr (...) z dnia 16 lutego 2007 r. (data sporządzenia 26 stycznia 2007 r.), zawartej pomiędzy stronami, na mocy którego pozwana udzieliła powódce kredytu w wysokości 254 454, 33 zł;

ewentualnie o:

b. zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki kwoty 211 426, 12 zł tytułem zwrotu korzyści majątkowej uzyskanej przez pozwaną bez podstawy prawnej, które to świadczenie było nienależne i która to kwota stanowi całość wpłaconego

przez powódkę świadczenia z tytułu nieważnej umowy o kredyt hipoteczny wraz z ustawowymi odsetkami za czas opóźnienia poczynawszy od dnia następującego pod dniem doręczenia modyfikacji pozwu aż do dnia zapłaty;

Powódka wnosila również o:

a. ustalenie nieważności umowy kredytu zawartego pomiędzy stronami

ewentualnie o:

b. ustalenie nieistnienia stosunku prawnego wynikającego ze zobowiązania opisanego w umowie kredytu, ze względu na jego nieważność;

ewentualnie o:

c. ustalenie nieważności umowy kredytu co do przyszłych świadczeń;

ewentualnie o:

d. ustalenie nieistnienia stosunku prawnego wynikającego ze zobowiązania opisanego w umowie kredytu ze względu na nieważność tego zobowiązania co do przyszłych świadczeń;

W sytuacji nieuwzględnienia powyższych roszczeń powódka wniosła o:

1. ustalenie, że w stosunku prawnym łączącym powódkę z pozwaną na podstawie umowy o kredyt hipoteczny, co do świadczeń nieobjętych roszczeniem o zasądzenie świadczenia, powódka nie jest związana postanowieniami dotyczącymi indeksowania kwoty kredytu oraz rat kapitałowo - odsetkowych kursem franka szwajcarskiego, zawartymi w § 2 ust. 2 umowy i § 1 ust. 1 umowy;

2. zasądzenia od pozwanej na rzecz powódki kwoty 17 023, 63 zł oraz 34 795, 55 CHF tytułem zwrotu uzyskanej przez pozwaną kosztem powódki bez podstawy prawnej, które to świadczenie było nienależne wraz z ustawowymi odsetkami za czas opóźnienia:

i. co do kwoty 17 023, 63 zł, poczynawszy od dnia następującego po dniu doręczenia odpisu pozwu do dnia zapłaty;

ii. co do kwoty 34 795, 55 CHF poczynawszy od dnia następującego po dniu doręczenia odpisu pisma modyfikującego do dnia zapłaty;

co będzie stanowiło różnicę pomiędzy pobraną przez pozwaną od powódki kwotą, tytułem spłaty przedmiotowego kredytu naliczoną z zastosowaniem niedozwolonych klauzul umownych a należną pozwaną kwotą obliczoną z wyłączeniem ich zastosowania oraz całość wpłaconego świadczenia we frankach szwajcarskich jako, że nie podlega ono rozliczeniu w inny sposób, a po usunięciu spornych klauzul spłacanie bezpośrednio we franku również nie było możliwe i także stanowi świadczenie nienależne;

ewentualnie zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki kwoty 68 478 zł tytułem zwrotu korzyści majątkowej uzyskanej przez pozwaną kosztem powódki bez podstawy prawnej, które to świadczenie było nienależne i co stanowiło różnicę pomiędzy pobraną przez pozwaną od powódki kwotą, tytułem spłaty przedmiotowego kredytu naliczoną z zastosowaniem niedozwolonych klauzul umownych a należną pozwaną kwotą obliczoną z wyłączeniem ich zastosowania wraz z ustawowymi odsetkami za czas opóźnienia:

i. od kwoty 42 421, 38 zł poczynawszy od dnia następującego po dniu doręczenia odpisu pozwu do dnia zapłaty;

ii. od kwoty 26 056, 62 zł od dnia następującego po dniu doręczenia odpisu pisma do dnia zapłaty.

Powódka wnosila również o zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki kosztów procesu, w tym zwrotu kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych /pозew - k. 2 - 113 akt; modyfikacja żądania - k. 979 - 1021 akt/.

Uzasadniając żądanie powódka wskazywała, że sporna umowa kredytu jest nieważna z powodu braku oznaczenia świadczenia, albowiem miernik służący waloryzacji nie został określony w sposób precyzyjny, a tym samym możliwy do jego obiektywnego oznaczenia. Pozostawienie Bankowi możliwości swobodnego kształtowania wskaźnika waloryzacji skutkowało w istocie brakiem określenia wysokości świadczenia, a zatem brakiem uzgodnienia podstawowego elementu kredytu, co przesądza o jego nieważności w świetle treści art. 353¹ k.c. i art. 69 ustawy Prawo bankowe. Możliwość jednostronnego ustalania kursu CHF przez pozwaną w ocenie strony powodowej było sprzeczne z naturą stosunku prawnego. Sprzeczne z istotą umowy kredytu było również nadużycie instytucji waloryzacji w wyniku oderwania jej od rzeczywistych zmian siły nabywczej pieniądza; podczas gdy waluta, którą indeksowano kredyt powódki zdrożała dwukrotnie w relacji do złotówki to nie odnotowano żadnego porównywalnego wzrostu cen nieruchomości, innych produktów, płac, czy innego wskaźnika krajowej gospodarki. Powódka, bazując na treści art. 69 ust. 1 ustawy Prawo bankowe, wskazywała, że kredytobiorca na mocy umowy kredytu zobowiązany jest do zwrotu ściśle określonej kwoty środków, którą wyznacza kwota kapitału udostępnionego i wykorzystanego przez kredytobiorcę, odsetki i prowizji. Podnosiła, że skoro kwota kredytu została określona w walucie złoty polski to spełnienia świadczenia przez kredytobiorcę powinno nastąpić poprzez zapłatę sumy nominalnej również w tej walucie. Podnosiła, że brak jest podstaw do tego, aby czynić takie odstępstwo od treści umowy nazwanej, w konstrukcji której przewidziana jest możliwość obowiązku zwrotu przez kredytobiorcę innej (znacznie wyższej) kwoty. Dodatkowo - powódka wskazywała, że w umowie kredytu w sposób nierównomierny zostały rozłożone uprawnienia i obowiązki pomiędzy stronami, w sposób naruszający zasadę równorzędności stron, co w istocie było sprzeczne z zasadami współżycia społecznego. Powódka zaznaczyła, że metoda ustalania kursu waluty franka szwajcarskiego miała bezpośredni wpływ na wysokość zobowiązania, zaś pozwana, konstruując umowę kredytu z wyłączeniem możliwości jej negocjacji przyznała sobie prawo do jednostronnego regulowania wysokości zobowiązania powódki poprzez samodzielne ustalanie kursu CHF. Ten system ukształtowania praw i obowiązków powoda uniemożliwił mu zweryfikowanie dokonywanych przez pozwaną ustaleń w zakresie tabel kursów walut, co w istocie prowadziło do rażącego naruszenia interesów powódki. W jej ocenie o niedozwolonym charakterze postanowień indeksacyjnych świadczy również ich nie transparentność. Powódka wskazała, że Bank nie spełnił wobec niej obowiązku informacyjnego. Podkreśliła, że postanowienia zawarte we wzorcu umownym, zostały uznane za niedozwolone przez Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Wyplata kredytu indeksowanego do CHF przez pozwanego Bank nastąpiła w postaci pozornego przepływu pieniężnego w walucie CHF i faktycznego przepływu pieniężnego w walucie PLN. Zaoferowany konsumentowi produkt nie wiązał się dla strony pozwanej z ryzykiem, które w całości zostało przerzucone na kredytobiorców. Powódka podnosiła, że Bank nie dopełnił ciężącego na nim obowiązku informacyjnego; powódka nie została w sposób wyczerpujący i zrozumiały poinformowana o skutkach, jakie wiążą się ze stosowaniem mechanizmu indeksacji. Jako materialnoprawną podstawę roszczenia o zapłatę wskazała przepis art. 410 k.c. W zakresie roszczenia o ustalenie powódka powoływała się na treść art. 189 k.p.c., wskazując, że ustalenie nieważności względnie nieistnienia zobowiązania zniesienie wątpliwość stron co do związania umową i zapobiegnie dalszemu sporowi o roszczenia Banku wynikającemu z wiążącego strony stosunku prawnego /uzasadnienie pozwu - k. 10 - 13 akt; uzasadnienie modyfikacji żądania pozwu - k. 979 - 1021 akt/.

Bank (...) S.A. w W. w odpowiedzi na pozew z dnia 16 marca 2017 r. (data stempla pocztowego) i w dalszych pismach procesowych wniosła o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powódki na jej rzecz zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych /odpowieź na pozew – k. 221 - 271 akt; pismo procesowe pozwanego z dnia 3 września 2020 r. - k. 1060 - 1072 akt/.

Uzasadniając stanowisko, pozwana – uznając je za bezpodstawne - zakwestionowała roszczenie powoda tak co do zasady, jak i co do wysokości oraz zarówno w zakresie podstawy faktycznej, jak i podstawy prawnej powództwa. W zakresie żądania ustalenia wskazywała, że powódka nie ma interesu prawnego w wytoczeniu powództwa w sprawie o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego. Podniosła między innymi, że indeksacja była zgodna z wolą stron, a

kredyt walutowy (udzielony w walucie obcej) indeksowany został przez powódkę wybrany. Podała, że nie ma wpływu na kursy walut, a powódka została poinformowana o ryzyku kursowym i wszelkich konsekwencjach tak zawartej Umowy. Ponadto, w ocenie pozwanej, zawierając umowę kredytu powódka dokonała z Bankiem indywidualnego wyboru kredytu, spośród innych dostępnych w bankach rodzajów kredytów, w tym złotych. W jej ocenie w umowie kredytu indeksowanego do waluty obcej nie można doszukać się elementów, które stanowiłyby o wykształceniu się odrębnego typu umowy, sprzecznego z naturą kredytu. W jego ocenie ustawa antyspredowa z 2011 r. wyeliminowała nawet potencjalnie niedozwolny charakter klauzul indeksacyjnych, a orzeczenie które zostało wydane w ramach kontroli abstrakcyjnej. Podnosiła, że stosowane przez nią kursy były i są nadal kursami rynkowymi. Kwestionowała możliwość wyeliminowania z umowy kredytu mechanizmu indeksacji w całości. Wskazywała, że z punktu widzenia zasad współżycia społecznego niedopuszczalne jest przerzucanie skutków niekorzystnych dla powódki zmian na rynku walutowym na pozwanego. Powołując się na zasadę trwałości umowy konsumenckiej, w razie przyjęcia, że postanowienia dotyczące spreadu są abuzywne, wskazywała na możliwość dokonania przeliczenia zobowiązania w walucie obcej według średniego kursu NBP, na podstawie art. 358 § 2 k.c. w aktualnym jego brzmieniu. W jej ocenie stwierdzenie nieważności umowy kredytu byłoby sankcją całkowicie nieproporcjonalną w porównaniu do rzekomych uchybień po stronie Banku. Podnosiła, że przywróceniem równowagi pomiędzy stronami nie byłaby również sytuacja, w której umowa kredytu zostałaby uznana za kredyt złotowy oprocentowany stawką LIBOR. Pozwana, nie uznając zasadności roszczenia, podniosła jednocześnie zarzut przedawnienia roszczeń powódki za okres wcześniejszy aniżeli 3 lata liczone wstecz od dnia wniesienia pozwu, wskazując, że miesięczne raty uiszczane przez powoda stanowią świadczenia okresowe, które zgodnie z art. 118 k.c. Dodatkowo wskazywała, że po stronie pozwanej nie wystąpiło bezpodstawne wzbogacenie /uzasadnienie odpowiedzi na pozew – k. 225 – 271 akt; uzasadnienie pisma procesowego z dnia 3 września 2020 r. - k. 1060 - 1072 akt/.

Postanowieniem wydanym w sprawie niniejszej, w dniu 27 czerwca 2019 r. Sąd, wobec zarzutu strony pozwanej, która podnosiła, że powódka jest uczestnikiem postępowania grupowego w sprawie toczącej się przed Sądem Okręgowym w Warszawie pod sygn. akt I C 1281/15, odmówił odrzucenia pozwu wskazując na brak przesłanek określonych w art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. i odmówił umorzenia pozwu na podstawie art. 355 k.p.c. Wydając przedmiotowe rozstrzygnięcie uwzględniono przede wszystkim to, że Sąd Okręgowy w Warszawie, w sprawie I C 1281/15 ustalając skład grupy postanowieniem z dnia 14 stycznia 2019 r. nie zaliczył do jego składu (...) /vide odpis postanowienia Sądu Okręgowego w Warszawie wydane w sprawie I C 1281/15 wraz z uzasadnieniem – k. 822 – 854 akt; postanowienie Sądu Okręgowego w Warszawie wydane w sprawie niniejszej w dniu 27 czerwca 2019 r. – k. 855 – 858 akt/.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Bank (...) S.A. prowadzi działalność, która obejmuje wykonywanie czynności bankowych, w tym udzielanie kredytów /odpis z KRS – k. 207 - 213 akt/ oraz pełni funkcję Dealera Rynku Pieniężnego /informacja NBP – k. 498 – 505 akt/. W ramach prowadzonej działalności Bank winien stosować się do rekomendacji wydawanych przez uprawnione organy, w tym do wydanej w 2002 r. przez Komisję Nadzoru Bankowego Rekomendacji G dotyczącej zarządzania ryzykiem stopy procentowej w bankach /Rekomendacja – k. 336 – 350 akt/ oraz Rekomendacji A Komisji Nadzoru Finansowego z 2010 r. dotyczącej zarządzania ryzykiem towarzyszącym zawieraniu przez banki transakcji na rynku instrumentów pochodnych /Rekomendacja – k. 323 – 335 akt/.

W celu sfinansowania zakupu lokalu mieszkalnego I. G. zwróciła się do doradcy z (...), który przedstawił jej ofertę kredytu z trzech banków. Została jej przedstawiona oferta kredytu złotowego z wyższą ratą kapitałowo- odsetkową, aniżeli dwóch innych kredytów indeksowanych, które zostały przedstawione jako bardziej korzystne. W czasie rozmów związanych z zawarciem umowy powódka była zapewniana, że frank szwajcarski jest walutą stabilną, a jej wahania nie są znaczne. Była informowana, że kredyt jest bezpieczny /zeznania powódki I. G. - protokół z rozprawy - k. 1059 akt, adnotacje w protokole pisemnym - k. 1057 v. akt, potwierdzające i uzupełniające wyjaśnienia w trybie informacyjnym - protokół rozprawy z dnia 15 września 2017 r. – k. 607 akt; adnotacje w protokole pisemnym – k. 605 v. - 606 akt/.

W dniu 14 grudnia 2006 r. Banku (...) S.A. I. G. złożyła wniosek kredytowy wnosząc o udzielenie kredytu w kwocie 256 475 PLN, jako walutę kredytu wskazując CHF, okres kredytowania określając na 360 miesięcy, a prowizję - na 1% /wniosek kredytowy – k. 279 akt/.

I. G. miała wówczas 28 lat. Z wykształcenia jest filologiem języka angielskiego, zawodowo wykonującym obowiązki na stanowisku pracownika obsługi klienta /zeznania powódki I. G. - protokół z rozprawy - k. 1059 akt, adnotacje w protokole pisemnym - k. 1057 v. akt/.

Wniosek kredytowy został wypełniony na formularzu stosowanym w Banku. Zdolność kredytową klientów badano pod kątem wszystkich walut, niezależnie od waluty wskazanej we wniosku. Klientom wnioskujących o kredyt indeksowany do kursu CHF udzielano ogólnej informacji o ryzyku walutowym związanym ze zmianą wysokości rat, na skutek zmian kursów walut oraz dalszych krokach związanych z jego uruchomieniem. Klienci otrzymywali informacje w tym zakresie również poprzez Umowę, Wniosek kredytowy oraz załączniki, m.in. Regulamin i Cennik, z których treścią mogli się zapoznać. Jeżeli klient składał wniosek o negocjacje był on wysyłany do Centrali Banku /zeznania świadka świadka A. K. – protokół z rozprawy – k. 640 akt; adnotacje w protokole pisemnym – k. 636 v. – 637 akt; informacja dla Wnioskodawców ubiegających się o produkty hipoteczne indeksowane kursem waluty obcej – k. 306 akt; historia karty referencyjnej LIBOR 3M CHF – k. 307 akt/.

Klientka zgłosiła się do placówki Banku (...) w celu podpisania umowy. Nie konsultowała postanowień umowy z żadnym prawnikiem. Postanowienia umowy nie były z nią indywidualnie negocjowane /zeznania powódki I. G. - protokół z rozprawy - k. 1059 akt, adnotacje w protokole pisemnym - k. 1057 v. akt, potwierdzające i uzupełniające wyjaśnienia w trybie informacyjnym - protokół rozprawy z dnia 15 września 2017 r. – k. 607 akt; adnotacje w protokole pisemnym – k. 605 v. - 606 akt/.

Na podstawie umowy o kredyt hipoteczny nr (...) z dnia 26 stycznia 2007 r., podpisanej przez I. G. w dniu 16 lutego 2007 r., Bank (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. udzielił I. G. kredytu w kwocie, na cel i na warunkach określonych w umowie, a Kredytobiorca zobowiązał się do spłaty kredytu wraz z odsetkami oraz opłatami i prowizjami wynikającymi z umowy i aktualnego Cennika w oznaczonych terminach spłaty oraz wywiązywania się z pozostałych postanowień umowy /§ 1 ust. 2 umowy o kredyt hipoteczny - k. 134 akt/. Kwota kredytu została określona w Umowie na 254 454, 25 PLN na zakup mieszkania (lokalu nr (...)) w budowie od dewelopera, o powierzchni 49, 99 m2, położonego w Z., przy ul. (...) w budynku A w kwocie 228 935 zł, refinansowanie kosztów poniesionych na cele mieszkaniowe w kwocie 23 000 zł oraz kosztów /prowizji/ wliczonych w kredyt w kwocie 2 519, 35 zł / § 2 ust. 3 i 4 umowy kredytu – k. 134 akt/. Okres kredytowania miał wynosić 360 miesięcy / § 2 ust. 6 – k. 135 akt/. Wyplata kredytu miała nastąpić zgodnie z zasadami określonymi w Regulaminie, z uwzględnieniem sposobu wypłaty w transzach oraz wypłaty na rachunek bankowy Dewelopera oraz Kredytobiorcy / § 3 ust. 1 - 3 – k. 135 akt/. Jednocześnie, termin uruchomienia kredytu lub pierwszej transzy kredytu nie mógł być dłuższy niż 60 dni kalendarzowych od dnia sporządzenia umowy / § 3 ust. 5 umowy – k. 135 akt/. W celu zabezpieczenia spłaty kredytu przewidziano hipoteki kaucyjne na nieruchomości w kwocie 432 572, 40 PLN, cesji na Bank praw z polisy ubezpieczeniowej od ognia i innych zdarzeń losowych nieruchomości oraz cesja praw z polisy ubezpieczeniowej na życie kredytobiorcy /§ 9 ust 1 pkt 1 - 3 umowy – k. 137 akt/. W umowie określono całkowity koszt kredytu na dzień zawarcia umowy na kwotę 190 186, 45 PLN, a rzeczywista roczna stopa oprocentowania na dzień sporządzenia Umowy wynosiła 4, 43% w skali roku / § 12 ust. 1 umowy – k. 138 akt/.

Postanowienia umowy były ustalane przez Bank jednostronnie, a powódka zawierała umowę według standardowego wzorca umowy. Wzorzec umowy nie zawierał definicji spreadu /bezsporne/.

Wraz z podpisaniem umowy powódka udzieliła Bankowi nieodwołalnego pełnomocnictwa do przystąpienia do umowy zbiorowego ubezpieczenia budynków i lokali mieszkalnych osób fizycznych, pobierania z rachunku prowadzonego w Banku środków pieniężnych z zaliczaniem ich na spłatę wymagalnych zobowiązań z tytułu kredytu, odsetek, prowizji i innych opłat, jak również ustanawiania blokady środków pieniężnych przeznaczonych na sfinansowanie wydatków na poczet opłat sądowych z tytułu ustanowienia hipoteki oraz pobrania środków na poczet opłat związanych z refinansowaniem kosztów ubezpieczenia /pełnomocnictwo – k.151 - 152 akt/.

Oprocentowanie kredytów/pożyczek hipotecznych indeksowanych do waluty CHF, udzielonych po 1 stycznia 2005 r. Bank ustalał według zmiennej stopy procentowej, na podstawie stałej marży Banku określonej w umowie kredytu/pożyczki oraz zmiennych stóp referencyjnych /Cennik Kredyt hipoteczny/pożyczka hipoteczna Banku (...) S.A. – k.304 - 305 akt/.

Integralną część umowy kredytu stanowił także Regulamin kredytowania osób fizycznych w ramach usług bankowości hipotecznej w Banku (...) S.A., w którym wprowadzono między innymi definicje pojęć /Regulamin – k. 141 - 149 akt/. W § 3 zawarto postanowienie wskazujące, iż kredyt udzielony jest w walucie PLN oraz może być indeksowany kursem waluty obcej na podstawie obowiązującej w Banku Tabeli Kursów Walut Obcych /Regulamin – k. 142 akt/.

W § 8 ust 1 Regulaminu wskazano zaś, że kredyt jest spłacany w terminie określonym w umowie kredytu poprzez obciążanie rachunku wskazanego w umowie kredytu, z zastrzeżeniem, że w przypadku, gdy termin spłaty kredytu przypada w niedzielę lub święto, obciążenie rachunku następuje w następnym dniu roboczym. Obciążenie rachunku kwotą raty spłaty nie może powodować powstania debetowego salda w wysokości przekraczającej dopuszczalne zadłużenie na rachunku. W przypadku kredytu indeksowanego kursem waluty obcej kwota raty spłaty obliczona jest według kursu sprzedaży dewiz, obowiązującego w Banku na podstawie obowiązującej w Banku Tabeli Kursów Walut Obcych z dnia spłaty /§ 8 Regulaminu – k.145 -146 akt/.

Postanowienie zawarte w § 9 Regulaminu przewidywało, że w przypadku niespłacenia przez Kredytobiorcę w terminie raty spłaty wynikającej z umowy kredytu, niespłacona kwota staje się zadłużeniem przeterminowanym, z zastrzeżeniem, że w przypadku przeterminowania raty odsetkowej Bank ma prawo naliczać odsetki od chwili wytoczenia o nie powództwa. Bank miał naliczać od wymagalnego kapitału odsetki według stopy określonej w aktualnym cenniku dla zadłużenia przeterminowanego z zastrzeżeniem, że w przypadku kredytu indeksowanego kursem waluty obcej, Bank w następnym dniu po upływie terminu wymagalności kredytu dokonuje przewalutowania całego wymagalnego zadłużenia na PLN, z zastosowaniem aktualnego kursu sprzedaży dewiz, określonego przez Bank w Tabeli Kursów Walut Obcych. Od wymagalnego kapitału, wyrażonego w PLN Bank naliczane miały być dalsze odsetki w wysokości dwukrotności odsetek ustawowych /§ 9 Regulaminu – k. 146 akt/.

W § 22 Regulaminu Bank zastrzegł sobie prawo do zmiany cennika w okresie obowiązywania umowy kredytu, jeżeli wystąpi jedna z przyczyn, w postaci m.in. zmiany parametrów rynkowych, środowiska konkurencji, przepisów prawa, w szczególności przepisów podatkowych i rachunkowych, stosowanych w sektorze bankowym, zmiany poziomu inflacji bądź innych warunków makroekonomicznych oraz zmiany zakresu lub formy świadczenia usług. Dodatkowo wskazano, że aktualny cennik dostępny jest w placówkach Banku oraz Kanałach Bankowości Elektronicznej /§ 22 Regulaminu – k. 149 akt/.

Wartość kwoty kredytu po waloryzacji, wysokość rat kredytu oraz pozostałego do spłaty zadłużenia była uzależniona od mierników wartości, m.in. kurs kupna waluty CHF, zastosowanych przez Bank /zaświadczenie o udzieleniu kredytu hipotecznego z dnia 5 grudnia 2018 r. – k.164 - 167 akt/.

Bank księgował ten kredyt jako walutowy w księgach rachunkowych / zeznania świadka J. C. (1) – protokół z rozprawy – k. 640 akt; adnotacje w protokole pisemnym – k. 637 v. akt/. Sposób oprocentowania tych kredytów również został ustalony, jak dla kredytów walutowych / Tenże, protokół z rozprawy – k. 640 akt; adnotacje w protokole pisemnym – k. 638 akt/. W konsekwencji powstania tego rodzaju aktywów w CHF, Bank częściowo zabezpieczał otwartą pozycję walutową powstałą na skutek udzielania kredytów indeksowanych do franka szwajcarskiego przez pożyczki, a przede wszystkim przez zakup franka na rynku międzybankowym, poprzez kilkuletnie transakcje CIRS. Po ustalonym okresie następował zwrot kapitałów, a w międzyczasie następowała wymiana strumieniami odsetkowymi, gdzie dla pozwanego odsetki ustalano według stawki referencyjnej LIBOR, zaś dla jego kontrahenta według stawki WIBOR - w tej walucie Bank bowiem miał niewiele depozytów. Oprócz tego były także transakcje FX SWAP- zawierane na zwykle trzymiesięczne okresy. Transakcje te nie były przyporządkowane do danej umowy kredytu, służyły zabezpieczeniu ogólnych potrzeb płynnościowych Banku. / zeznania świadka A. L. – protokół z rozprawy – k. 664 akt; adnotacje w protokole pisemnym – k. 662 akt; zeznania świadka J. C. (1) – protokół z rozprawy – k. 640 akt; adnotacje w protokole

pisemnym – k. 637 v. – 638 akt/. Bank nie oferował instrumentów zabezpieczających kredytobiorcę przed ryzykiem walutowym, a jego pracownicy nie informowali klientów o konieczności zawarcia umów ograniczających ich ryzyko walutowe / bezsporne/.

Tabela kursów walut w każdym dniu była tworzona przez Bank w sposób podobny przez NBP, który przez wiele lat kurs średni wyliczał w oparciu o kursy walut z kilku wiodących banków, a obecnie również wyliczał go w oparciu o jedną z platform rejestrujących transakcje międzybankowe. Kurs Banku nie był powiązany z kursem NBP. Spread w zakresie transakcji międzybankowych był niższy, niż w obrocie detalicznym i na tym zarabiał Bank. Zakup franka na rynku między bankowym przez Bank nie był przyporządkowany do konkretnej umowy kredytu, miał zaspokoić ogólne potrzeby płynnościowe Banku, który uzyskiwał przychód z tytułu wymiany walutowej. Przy wypłacie kredytu nie korzystano z waluty CHF, która służyła jedynie jako zabezpieczenie Banku przed ryzykiem walutowym. Klienci Banku nie byli informowani o sposobie tworzenia tabel walutowych / zeznania świadka K. M. 01:05:24 – 01:23:03 - protokół rozprawy – k. 640 akt; adnotacje w protokole pisemnym - k. 638 akt/.

Dyspozycje wypłaty środków z kredytu zostały przyjęte od I. G. przez Bank kolejno w dniu 21 lutego 2007 r., 5 kwietnia 2007 r. 5 lipca 2007 r. i 13 grudnia 2007 r. /Dyspozycje wypłaty środków z kredytu/pożyczki – k. 309 – 312 akt/. Wypłata i spłata kredytu następowała po kursach z Tabeli Kursów Banku, o czym informowano klientów /bezsborne/.

W dniu 19 marca 2010 r. strony zawarły Aneks nr (...) do umowy kredytu, w którym strony zmieniły postanowienia umowne dotyczące m.in. terminu dostarczenia do Banku deklaracji przystąpienia do umowy grupowego ubezpieczenia nieruchomości stanowiącej zabezpieczenie kredytu w (...) S.A., zmieniły termin przedłożenia oświadczenia o ustanowieniu hipoteki i ustalili końcowy termin przedstawienia umowy przenoszącej własność /w § 5 ust. 1 aneksu – k. /

W dniu 29 października 2012 r. strony zawarły Aneks nr (...) do Umowy o kredyt hipoteczny, na podstawie którego spłata rat kredytu oraz przedterminowa spłata pełnej lub częściowej kwoty miała być dokonywana przez kredytobiorcę w walucie obcej, do której kredyt był indeksowany / § 2 aneksu – k. 159 akt/. Od tego czasu Kredytobiorca spłaca kredyt w CHF, kupując uprzednio walutę w kantorze internetowym / zeznania powódki I. G. – protokół z rozprawy – k. 1059 akt; adnotacje w protokole pisemnym – k. 1057 v. – 1058 akt/.

Powódka spłacała raty najpierw odsetkowe, a następnie – kapitałowo odsetkowe począwszy dnia 23 marca 2007 roku do 8 września 2020 r. na podstawie zapisów Umowy oraz kursu walut Banku (...) S.A. w złotych dla walut obcych i wartości dewizowanych w odniesieniu do transakcji handlowych i niehandlowych. Do dnia 24 października 2016 r. powódka uiściła na rzecz Banku kwotę 27 330, 46 CHF tytułem raty kapitałowej w walucie oraz 18 409, 17 CHF tytułem raty odsetkowej w walucie oraz 39 039, 93 PLN tytułem odsetek oraz kwotę 41 640 PLN tytułem raty kapitałowej /opinia biegłego sądowego ds. ekonomii, finansów i rachunkowości dra hab. R. P. – k. 898 v. – 900; zaświadczenie o poniesionych kosztach kredytu hipotecznego wraz z harmonogramem i kursem walut – k.164 – 167, zestawienie transakcji – k. 525 – 529 akt; zaświadczenia o wysokości spłat odsetek od kredytu hipotecznego – k. 530 – 531 akt; k. 532 – 533 akt; k. 534 – 535; k. 536- 537 akt/. k. 1024 – 1027 akt wraz z załącznikiem – k. 1028 – 1029 akt/. Począwszy od dnia 23 listopada 2016 r. powódka dokonywała spłat rat w CHF, w kwotach po 368, 18 CHF za listopad i grudzień 2016r., po 368, 93 CHF za styczeń, luty i marzec 2017 r., 368, 92 CHF za kwiecień, maj, czerwiec 2017 r., po 368, 90 CHF za lipiec, sierpień i wrzesień 2017 r., po 369, 04 CHF za październik, listopad i grudzień 2017 r., za styczeń, luty i marzec 2018 r. po 368, 34 CHF, za kwiecień, maj, czerwiec 2018 r. – po 368, 71 CHF, za sierpień, wrzesień 2018 r. w kwocie po 368, 84 CHF, za październik 2018 r. 369, 15 CHF, za listopad i grudzień 2018 r. – po 368, 70 CHF, za styczeń i luty po 369, 44 CHF, za marzec 2019 r. – 369, 62 CHF, po 369, 47 CHF za kwiecień, maj 2019 r., po 369, 04 CHF za lipiec, sierpień, wrzesień 2019 r., za październik, listopad i grudzień 2019 r. po 367, 86 CHF, za styczeń, luty i marzec 2020 r. – po 370, 19 CHF i od kwietnia do czerwca 2020 r. – po 371, 23 CHF /potwierdzenia spłat rat kredytu – k. 1030 - 1054 akt/.

Powódka obecnie negatywnie ocenia sposób, w jaki jej przedstawiono umowę kredytową. Z uwagi na rosnące raty kredytowe i saldo kredytu w przeliczeniu na PLN (na chwilę ostatniej rozprawy sięgające kwoty 69 140 CHF i około

290 000 PLN) odczuwa rozczarowanie brakiem właściwego udzielenia jej informacji co do skutków zawarcia umowy kredytu indeksowanego do CHF, zwłaszcza, że pomimo długoletniej spłaty kredytu jego saldo w złotych polskich przewyższa wartość nieruchomości lokalowej /zeznania powódki I. G. – protokół z rozprawy – k. 607 akt; adnotacje w protokole pisemnym – k. 605 – 606 akt/.

Powyższe ustalenia zostały oparte na podstawie powołanych dowodów, którym Sąd dał wiarę.

Jako wiarygodne Sąd ocenił dowody z dokumentów, których prawdziwość i autentyczność nie budziła wątpliwości, a ponadto nie była kwestionowana przez żadną ze stron. Sąd oparł się także na dokumentach złożonych w kserokopiach, albowiem żadna ze stron nie podniosła zarzutu co do ich niezgodności z oryginałem. Jako, że przedłożone przez strony inne środki dowodowe korespondowały z dowodami, które zostały obdarzone wiarą, Sąd oparł na nich ustalenia stanu faktycznego. Niewiele wniosły w tym zakresie wydruki z aplikacji do negocjacji warunków przy produktach hipotecznych /k. 516 – 522 akt/, które w istocie potwierdzały potencjalną możliwość prowadzenia uzgodnień postanowień umowy kredytu.

W ocenie Sądu, brak jest podstaw do nadawania waloru dowodowego informacji w zakresie skutków projektu ustawy o sposobach przywrócenia równości stron niektórych umów kredytu i umów pożyczki i ich wpływu na instytucje kredytowe /k. 506 - 515 akt/, tym niemniej, Sąd wziął ją pod uwagę dokonując wykładni norm prawa w procesie subsumcji prawnej. Tożsamy walor miały również złożone przez strony orzeczenia Sądów wydane w sprawach kredytów walutowych.

Jako niemające znaczenia dla ustalenia stanu faktycznego, a stanowiące poparcie argumentacji prawnej stron Sąd ocenił raport dotyczący spreadów z września 2009 r. /k. 351 - 363 akt/, ekspertyzę dotyczącą walutowych kredytów hipotecznych indeksowanych do kursu CHF/PLN z dnia 6 maja 2015 r. /k. 372 – 417 akt/, opinię Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego Ocena wpływu na sytuację sektora bankowego i polskiej gospodarki propozycji przewalutowania kredytów mieszkaniowych udzielonych w CHF na PLN według kursu z dnia udzielenia kredytu z 2013 roku /k. 316 – 322 akt/ i opinię biegłego sądowego z zakresu ekonomii, finansów, rachunkowości i księgowości P. Ś. /k. 418 - 428 akt/.

Sąd wziął pod uwagę dokonując oceny charakteru kredytu udzielonego powódce opinię na temat sposobu ustalania rynkowego kursu walutowego Prof. dra hab. K. J. /k. 364 - 371 akt/, opinię prawną w sprawie w sprawie konsekwencji uznania za niedozwolone postanowień umów kredytowych, przewidujących zastosowanie kursu CHF z tabeli banku do przeliczania wypłaconego kredytobiorcy kapitału kredytu prof. UW dra hab. M. K. z 21 października 2016 r. /k. 522 – 524 akt/, oraz Białą księgę kredytów frankowych w Polsce /k. 429 – 484 akt/.

Ustalenia dotyczące okoliczności związanych z zawarciem i wykonywaniem umowy kredytu, Sąd oparł na osobowych źródłach dowodowych, w zakresie, w jakim obdarzył je atrybutem wiary.

Niewiele wniosły do sprawy zeznania świadka A. P. /protokół z rozprawy – k. 818 akt; adnotacje w protokole pisemnym – k. 816 – 817 akt/, która przyznała, że nie pamięta okoliczności zawierania umowy kredytu z powódką. W zeznaniach tych świadek przedstawiła standardową procedurę zawierania umowy kredytu hipotecznego z klientami, motywy zawierania umów kredytu indeksowanego do CHF do 2008 r., kiedy takie rodzaje umów były zawierane z konsumentami, jak również zakres postanowień umownych, które mogły być indywidualnie negocjowane z kontrahentem, a dotyczących prowizji, marży Banku i wcześniejszej spłaty kredytu. Sąd uznał, że zeznania omawianego świadka, w tym zakresie są spójne i logiczne, i z tego względu obdarzył je wiarą. W tożsamy sposób zostały ocenione zeznania świadka K. P. /protokół z rozprawy – k. 664 akt; adnotacje w protokole pisemnym – k. 663 akt/, który uczestniczył jedynie w procedurze zawierania aneksu do umowy kredytu i podawał okoliczności aktualne, dotyczące zakresu udzielanych klientom informacji co do ryzyk związanych z indeksacją do waluty CHF na datę zawarcia tego aneksu.

Sąd w całości dał wiarę zeznaniom świadka J. C. (1) /protokół z rozprawy – k. 640 akt; adnotacje w protokole pisemnym – k. 637 v. – 638 akt/, albowiem ich treść była wewnętrznie logicznie spójna. Niewątpliwie, świadek

zatrudniony w dziale banku odpowiedzialnym za transakcje międzybankowe posiadał wiedzę w zakresie faktów, co do których zeznawał. Odnosząc się do aspektów ekonomicznych kredytów indeksowanych świadek wskazywał, że jest on ujmowany był przez bank jako walutowy. Prawidłowość takiego sposobu księgowania była potwierdzana w raportach rocznych Banku, przy czym okoliczność ta nie miała wpływu na prawną ocenę charakteru spornej umowy kredytu (co do chaosu pojęciowego dotyczącego kredytów walutowych, indeksowanych i denominowanych zob. Kredyty Walutowe, Węzłowe zagadnienia, Studia i Analizy Sądu Najwyższego, A. Grebieniow, K. Osajda, Tom VII, Warszawa 2019, s. 14 – 17).

W tożsamy sposób Sąd ocenił zeznania świadka K. M. /protokół rozprawy – k. 640 akt; adnotacje w protokole pisemnym – k. 638 akt/, jak i A. L. /protokół z rozprawy – k. 664 akt; adnotacje w protokole pisemnym – k. 662 akt//. Treść zeznań omawianych świadków w jasny i spójny sposób przedstawiała zasady zarządzania ryzykiem walutowym Banku, jak również zasady tworzenia tabel kursowych.

Jako wiarygodne w całości Sąd ocenił zeznania powódki I. G., albowiem ich treść była spójna, logiczna, a nadto w pełni korespondowała z pozostałym materiałem dowodowym zgromadzonym w sprawie. Powódka w sposób szczerzy opisała procedurę związaną z zawarciem umowy kredytowej, jak również przedstawiła konsekwencje zawarcia umowy, zawód związany z jej zawarciem, a przede wszystkim niepewność, co do tego, do jakiej wysokości może zwiększyć się zarówno saldo kredytu, jak i raty.

Jako miarodajną dla rozstrzygnięcia Sąd ocenił opinię biegłego sądowego ds. ekonomii, finansów i rachunkowości z listopada 2019 r. R. P. (2) /k. 893 – 918 akt/, który w sposób fachowy i rzetelny przedstawił sposób wyliczeń, adekwatny do zleconej jej tezy dowodowej. W sporządzonej opinii, za pomocą tabel, biegły przedstawił sposób dokonanych wyliczeń, zgodnych z zasadami rachunkowości.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo jako zasadne, zasługiwało na uwzględnienie.

Nie ulega wątpliwości, że strona pozwana posiada status przedsiębiorcy w rozumieniu zarówno przepisów Kodeksu cywilnego, jak i ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym. W rozumieniu ww. przepisów powódka była i jest konsumentem. W myśl art. 22¹ k.c., za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej z jej działalnością gospodarczą lub zawodową. Umowa o kredyt hipoteczny nie została przez powódkę zawarta w związku z prowadzoną przez nich działalnością gospodarczą czy też zawodową, a środki uzyskane z tego tytułu posłużyły na zakup nieruchomości przeznaczonej na cele mieszkaniowe.

W niniejszej sprawie spór koncentrował się wokół tego, czy zawarta przez strony umowa kredytu jest ważna w świetle treści art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe, zgodnie z którym przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu.

Ust. 2 ww. przepisu wskazuje, że umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności: strony umowy; kwotę i walutę kredytu; cel, na który kredyt został udzielony; zasady i termin spłaty kredytu; w przypadku umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, szczegółowe zasady określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego w szczególności wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo-odsetkowych oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu; czy też warunki dokonywania zmian i rozwiązania umowy. Tym samym, należy uznać, że kwota i waluta kredytu są jednymi z essentialia negotii umowy kredytu co powoduje, że w sposób jednoznaczny i niebudzący wątpliwości muszą zostać określone przez strony umowy.

Dokonując analizy treści zawartej przez strony umowy należy przede wszystkim odnieść się do wyżej cyt. regulacji, z której wynika, że umowa kredytu powinna określać szczegółowe zasady określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego w szczególności wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo-odsetkowych oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu.

Zawarta pomiędzy stronami umowa o kredyt hipoteczny wypełniała dyspozycję art. 69 ust. 1 i 2 ww. ustawy. Z ich treści wynikało bowiem wprost, że pozwany Bank zobowiązuje się oddać powódce, jako Kredytobiorcy, na czas oznaczony kwotą środków pieniężnych, z przeznaczeniem na ustalony cel.

Z literalnego brzmienia umowy wynikało, że walutą kredytu było PLN (kwota 254 454, 35 PLN), a ze sformułowania zawartego w § 2 ust. 2 in fine o treści: „(...) przy czym zmiany kursów walut w trakcie okresu kredytowania mają wpływ na wysokość kwoty zaciągniętego kredytu oraz raty kapitałowo - odsetkowej”. Zmiany kursów walut mogły mieć zatem wpływ jedynie na wysokość kredytu zaciągniętego w PLN, ponieważ zmiana kursu waluty franka szwajcarskiego nie mogła mieć wpływu na wysokość zobowiązania kredytobiorcy wyrażonego po indeksacji w CHF.

Waluta polska wskazana jest również w zabezpieczeniach kredytowych, w tym w umowach ubezpieczenia nieruchomości czy umowy ubezpieczenia na życie oraz w treści postanowień umownych dotyczących hipoteki kaucyjnej oraz oświadczeniu o jej ustanowieniu. W treści § 2 Regulaminu, w punkcie 19 wskazano, że przez kredyt w walucie obcej należy rozumieć kredyt udzielony w PLN, indeksowany kursem waluty obcej według Tabeli Kursów Walut Obcych obowiązującej w Banku. Przepis § 3 ust. 1 Regulaminu stanowił zaś, że kredyt udzielony jest w PLN i może na podstawie obowiązującej w Banku Tabeli Kursów Walut Obcych być indeksowany jedynie kursem waluty obcej (ust. 2).

Indeksacja była zatem jedynie mechanizmem przeliczeniowym (waloryzacyjnym), a zastosowanie tej klauzuli nie było równoznaczne z udzieleniem kredytu w walucie obcej /por. szerzej Kredyty walutowe ..., op.cit. str. 15 – 16). Zastosowany w § 2 ust. 2 Umowy o kredyt hipoteczny, mechanizm indeksacji nie zmieniał wyrażonej w PLN kwoty i waluty kredytu, ale stanowił jedynie klauzulę przeliczeniową na mocy której strony ustaliły, że w dniu uruchomienia kredytu, a zatem w chwili wykonania zobowiązania Banku do wypłaty kredytu, która miała zostać dokonana w złotych polskich, zobowiązanie wyrażone w walucie polskiej zostanie przeliczone na walutę obcą, tj. CHF i wówczas Kredytobiorca będzie zobowiązany do dokonania spłaty kredytu w wysokości wynikającej z tak dokonanego przeliczenia i w ratach ustalonych w CHF.

W ocenie Sądu wprowadzenie do umowy postanowienia przewidującego mechanizm indeksacji nie było sprzeczne z treścią art. 69 ust. 1 i ust. 2 pkt 2 ustawy Prawo Bankowe.

W tym względzie Sąd podzielił stanowisko wyrażane w orzecznictwie, że jeżeli kwota kredytu jest powiązana z kursem waluty obcej, to jest dopuszczalne, zgodnie z art. 358 k.c., aby wypłata i spłata kredytu następowała w walucie polskiej albo w tej walucie, przy czym jeśli to dotyczy wyłącznie sposobu wykonania zobowiązania pieniężnego, nie powoduje zmiany waluty wierzytelności (dopuszczalność zastosowania klauzuli indeksacyjnej lub denominacyjnej nie został zakwestionowany w orzecznictwie por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 25 marca 2011 r., IV CSK 377/10, z dnia 29 kwietnia 2015 r., V CSK 445/14 i z dnia 29 października 2019 r. IV CSK 309/18).

Godzi się zauważyć, że korzystając z zasady swobody umów wyrażonej art. 353¹ k.c., strony umów kredytu mogły zawrzeć w ich treści postanowienia różnicujące walutę kredytu w zakresie zobowiązania Banku wypłacającego kredyt i walutę zobowiązania Kredytobiorcy – walutę kredytu do spłaty. W dacie zawarcia spornych umów treść art. 69 ustawy Prawo bankowe nie kreowała bezwzględnie obowiązującej normy prawnej z której wynikałoby, że w zakresie waluty wypłaty i spłaty kredytu, waluta kredytu winna być tożsama. Zgodnie z treścią art. 358¹ § 2 k.c., strony mogą zastrzec w umowie, że wysokość świadczenia pieniężnego zostanie ustalona według innego niż pieniądź miernika wartości. Takim miernikiem wartości może być również waluta obca, w oparciu o którą nastąpi przeliczenie zobowiązania jednej

ze stron umowy (zob. wyrok Sądu Apelacyjny w Warszawie z dnia 05 października 2014 roku, VI ACa 1721/13, LEX 1567108 i wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 2013 roku, I CSK 313/12, Legalis 701204).

Za nieuzasadnione uznać należy stanowisko Banku, że walutą kredytu od samego początku był frank szwajcarski. Przy przyjęciu zasadności tego poglądu należałoby uznać, że umowy te w oczywisty sposób są sprzeczne z art. 69 ust. 1 i 2 pkt 2 ustawy Prawo bankowe, albowiem w umowie nie wskazano precyzyjnie kwoty kredytu w CHF. Kwota ta została natomiast określona w PLN. Niewskazanie kwoty kredytu umowę zawartą z powodem, z uwagi na brak jednego z istotnych elementów umowy, należałoby uznać za nieważną, w świetle powołanego przepisu art. 69 ustawy Prawo bankowe i art. 58 § 1 k.c.

W ocenie Sądu, kredyt indeksowany do CHF nie może być traktowany jako instrument finansowy, a tym samym nie podlega on regulacjom dyrektywy (...). Stanowisko to znajduje oparcie w wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 03 grudnia 2015 roku w sprawie C -312/14 (R. J. – W.) – (...) Bank (...)/M. L., M. L.), w którym wskazano, że art. 4 ust. 1 pkt 2 dyrektywy 2004/39/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 kwietnia 2004 roku w sprawie rynków instrumentów finansowych, zmieniającej dyrektywę Rady 85/611/EWG i 93/6/EWG i dyrektywę 2000/12/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz uchylającej dyrektywę Rady 93/22/EWG (MIFID). W rozumieniu tego przepisu nie stanowią usługi lub działalności inwestycyjnej niektóre transakcje wymiany dokonywane przez instytucję kredytową na podstawie postanowień umowy kredytu denominowanego w walucie obcej, takiej jak umowa w postępowaniu głównym, które polegają na określeniu kwoty kredytu na podstawie kursu kupna waluty, mającego zastosowanie przy uruchomieniu środków oraz ustaleniu wysokości rat na podstawie kursu sprzedaży ww. waluty, a mającego zastosowanie przy obliczaniu każdej raty. Zdaniem Sądu, teza ta ma również zastosowanie do umów kredytu indeksowanych do CHF (zarówno bowiem w odniesieniu do kredytu indeksowanego, jak i denominowanego posłużenie się walutą obcą służyło jedynie zastosowaniu miernika do przeliczenia wartości zobowiązania, a nie spełnieniu świadczeń w tej walucie).

Należy podkreślić, że stroną transakcji CIRS i SWAP, którymi Bank zabezpieczał swoją otwartą pozycję walutową, nie był Kredytobiorca. Tym samym, nie stanowiły one elementu umowy kredytowej, ale sposób zapewnienia płynności finansowej Banku i dodatkowego finansowania jego działalności. Zawarcie tego rodzaju umów z podmiotami trzecimi jest dopuszczalne w świetle treści art. 92d ustawy Prawo bankowe, zwłaszcza, że nie miały one niekorzystnego wpływu na treść stosunku prawnego łączącego strony kredytu. Omawiane transakcje miały wyłącznie na celu zmniejszenie ryzyka pozwanego związanego z tą czynnością bankową i wiązały się wynikało z konieczności dostosowania waluty zobowiązania Kredytobiorcy do przyjętego przez strony oprocentowania, ustalanego według wskaźnika – stawki referencyjnej właściwej dla kredytów w CHF, tj. LIBOR 3 M CHF. Tym samym, na skutek zawarcia umowy kredytowej, Bank następnie zawierał transakcje typu CIRS czy SWAP, których stroną nie był jednak Kredytobiorca. Celem tych umów było zabezpieczenie Banku przed ryzykiem walutowym i ryzykiem niedopasowania stóp procentowych.

Analizując treść umowy zawartej przez strony należy przede wszystkim odnieść się do wyżej cyt. regulacji art. 69 ustawy Prawo bankowe, z której wynika, że umowa kredytu powinna określać szczegółowe zasady określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego w szczególności wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo-odsetkowych oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu.

Z literalnego brzmienia umowy kredytu wynikało, że kwota udzielonego kredytu wynosiła 254 454, 35 PLN, przy czym kredyt ten był indeksowany do CHF, po przeliczeniu wypłaconej kwoty zgodnie z kursem kupna CHF według Tabeli Kursów Walut Obcych obowiązującej w Banku (...) w dniu uruchomienia kredytu lub transzy. Po uruchomieniu kredytu lub pierwszej transzy kredytu wypłacanego w transzach Bank wysyłał do Kredytobiorcy pismo informujące o wysokości pierwszej raty kredytu, kwocie kredytu w CHF oraz jego równowartości w PLN, zgodnie z kursem kupna CHF według Tabeli Kursów Walut Obcych obowiązującej w Banku (...) w dniu uruchomienia kredytu/transzy, przy czym zmiany kursów walut w trakcie okresu kredytowania mają wpływ na wysokość kwoty zaciągniętego kredytu / vide § 2 Umowy kredytowej – k. 134 akt/. Spłata zadłużenia z tytułu kredytu i rat odsetkowych miała następować w CHF z zastosowaniem kursu sprzedaży CHF obowiązującego w dniu płatności raty kredytu, zgodnie z Tabelą Kursów Walut Obcych Banku (...). / vide § 7 ust. 1 Umowy kredytowej – k. 136 - 137 akt/.

Pomimo zawarcia w umowie klauzul indeksacyjnych powódce przedstawiono jedynie ogólną informację o ryzyku walutowym, a postanowienia umowne dotyczące mechanizmu waloryzacji nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny i transparentny dla konsumenta. Niewątpliwym natomiast jest, że zawierając umowę o kredyt hipoteczny, posłużono się wzorcem, ustalonym przez Bank.

Jak wskazuje art. 385 § 2 zdanie 1 k.c., wzorec umowy powinien być sformułowany w sposób jednoznaczny i zrozumiały. Każde postanowienia niejednoznaczne tłumaczy się bowiem na korzyść konsumenta. W świetle art. 385¹ k.c., postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nie uzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to jednak postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (§ 1). Jeżeli więc postanowienie umowy zgodnie z § 1 nie wiąże konsumenta, strony związane są umową w pozostałym zakresie (§ 2). Za nieuzgodnione indywidualnie należy zaś uznać te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (§ 3).

Powołany wyżej przepis art. 385¹ § 1 k.c. jednoznacznie wskazuje, że postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nieuzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Uznanie konkretnej klauzuli umownej za postanowienie niedozwolone wymaga stwierdzenia łącznego wystąpienia wszystkich wymienionych w nim przesłanek. Analizowane postanowienie umowy zawartej z konsumentem (lub wzorca umownego) nie może być więc postanowieniem w sposób jednoznaczny określającym główne świadczenia stron, uzgodnionym indywidualnie oraz musi kształtować prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy.

Ocena postanowień umowy powinna być dokonywana według zasad przewidzianych w art. 385¹ k.c., a zatem według stanu z chwili jej zawarcia oraz w okolicznościach jej zawarcia, przy uwzględnieniu pozostających z nią w związku umów, stosownie do art. 385² k.c. oraz art. 4 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 05 kwietnia 1993 roku w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U. UE L z 21 kwietnia 1993 r., dalej: „Dyrektywa 93/13”). Tym samym dla kontroli incydentalnej wzorca nie ma znaczenia sposób wykonywania umowy, czy też zmiana warunków ekonomicznych działania pozwanego Banku, np. w sytuacji kryzysu na rynkach pieniężnych i finansowych, konieczność zachowania płynności i rentowności Banku, jako związanych z wykonywaniem umowy, a nie z procesem formułowania wzorca i zawarcia umowy. Ustalenie podstaw abuzywności nie może bowiem nastąpić dopiero w oparciu o rezultaty ich stosowania (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 października 2019 roku, Monitor Prawa Bankowego 2019 z. 11, s. 410).

Sąd stoi na stanowisku, że dla oceny abuzywności postanowień umowy bez znaczenia pozostawał sposób wykonania przez pozwanego umowy kredytu oraz zastosowany przez niego kurs CHF dla przeliczeń wynikających z umowy, w tym dla określenia kwoty kredytu jak i wysokości spłat rat w złotych oraz prowizji. To, czy kurs ten był kursem rynkowym nie miał wpływu na treść rozstrzygnięcia, albowiem relewantną dla oceny abuzywności klauzul i ważności umowy datą jest dzień zawarcia umowy.

Możliwość oceny postanowień umowy przez pryzmat art. 385¹ k.c. nie zmienia również fakt wejścia w życie ustawy z dnia 29 lipca 2011 roku o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2011 r. Nr 165, poz. 984), którą zmieniono m.in. art. 69 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku - Prawo bankowe (aktualnie t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 128), poprzez dodanie w ust. 2 po pkt 4 - pkt 4a, zobowiązującego do zamieszczenia szczegółowych zasad określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty lub spłaty kredytu w umowie o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż polska. W przypadku kredytów lub pożyczek pieniężnych zaciągniętych przez kredytobiorcę lub pożyczkobiorcę przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, zastosowanie znajduje art. 69 ust. 2 pkt 4a oraz art. 75b ustawy, o której mowa w art. 1, w stosunku do tych

kredytów lub pożyczek pieniężnych, które nie zostały całkowicie spłacone - do tej części kredytu lub pożyczki, która pozostała do spłacenia. W tym zakresie, Bank bezpłatnie dokonuje stosownej zmiany umowy kredytowej lub umowy pożyczki.

Dokonana ustawą z dnia 29 lipca 2011 roku nowelizacja Prawa bankowego w zakresie istniejących już stosunków prawnych przyznała kredytobiorcy jedynie dodatkowe uprawnienie do spłaty rat kredytu indeksowanego lub denominowanego do waluty obcej, bezpośrednio w tej walucie. Tym samym, kredytobiorca mógł dokonać wyboru formy spłaty, np. w złotych polskich, co oznacza konieczność zamieszczenia w umowie kredytowej, zgodnie z wymaganiami art. 69 ust. 2 pkt 4a, szczegółowych zasad określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego wyliczana jest w szczególności kwota kredytu, jego transz i rat oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 maja 2014 roku, I CSK 607/13, LEX nr 1622296). W efekcie, z przepisów ustawy nowelizującej art. 69 ustawy Prawo bankowe nie można wywodzić dalej idących skutków, w tym skutków w postaci sanacji postanowień umów zawartych przed dniem jej wejścia w życie i ewentualnego wyłączenia ich spod oceny przez pryzmat art. 385¹ k.c.

Pozwany, mimo spoczywania na nim ciężaru dowodzenia, nie wykazał w przedmiotowej sprawie, zgodnie z art. 385¹ § 4 k.c., aby analizowane postanowienia umowy były postanowieniami uzgodnionymi z powodem indywidualnie.

O indywidualnie uzgodnionym postanowieniu można mówić wówczas, gdy dana klauzula umowna powstała poprzez wspólne uzgodnienie jego treści przez konsumenta, jak i przedsiębiorcę. Zgodnie z art. art. 385¹ § 1 k.c., postanowieniem indywidualnie uzgodnionym nie jest postanowienie, którego treść konsument mógł negocjować - jest nim takie postanowienie, które w rzeczywistości powstało na skutek indywidualnych uzgodnień. W dodatku, za niezgodnione indywidualnie uważa się te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu, zwłaszcza, jeżeli zostały przedstawione konsumentowi w formie uprzednio sformułowanej umowy standardowej.

Jak wskazał sam pozwany - co także potwierdziły zeznania pracowników banku i samej powódki - wskazywana przez niego możliwość negocjacji warunków umowy miała wynikać jedynie z propozycji samego klienta. Tym samym, należało uznać, że istniała hipotetyczna możliwość negocjacji kursu waluty dotyczącej wypłaty kredytu, a także założenia i wskazania warunku walutowego, który stwarzałby powódce możliwość spłaty kredytu bezpośrednio w walucie obcej, jak również ustalania korzystnej prowizji. Możliwość wyboru spłaty zadłużenia w walucie obcej, z której powódka mogła zrezygnować, nie można uznać za tożsamą ze świadomą zgodą na podjęcie wszelkich ryzyk związanych ze spłatą kredytu indeksowanego. Jednocześnie, z zeznań świadków nie wynikało, aby powódce przedstawiono wszelkie konsekwencje wynikające z wyboru określonego rachunku bankowego. W efekcie, nie można uznać, że powódka wyraziła świadomą zgodę, przyjmując na siebie ryzyko zmian kursowych. Nie jest bowiem wystarczające wskazanie w umowie, że ryzyko związane ze zmianą kursu waluty ponosi kredytobiorca oraz odebranie od niego oświadczenia zawartego we wniosku o udzielenie kredytu, o standardowej treści, że został on poinformowany o ponoszeniu ryzyka zmiany kursu waluty oraz przyjął do wiadomości i akceptuje to ryzyko. Przedkontraktowy obowiązek informacyjny banku wiąże się z obowiązkiem wskazania konsumentowi, że zaciągnięcie tego rodzaju kredytu jest bardzo ryzykowne, a efektem może być obowiązek zwrotu kwoty wielokrotnie wyższej aniżeli postawionej mu do dyspozycji przez bank, mimo dokonywania regularnych spłat (tak: Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18, LEX nr 2744159).

Ustalone zasady przeliczania wartości kredytu w oparciu o klauzulę indeksacyjną wymagają oceny, czy nie jest to postanowienie określające główny przedmiot umowy, w rozumieniu art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c. W tym celu należy dokonać analizy treści art. 69 Prawo Bankowe z treścią umowy stron, w której Bank ustalił kwotę udzielonego kredytu w PLN, a Kredytobiorca zobowiązał się do korzystania z kwoty wypłaconej w walucie PLN indeksowanej do CHF i zwrotu wykorzystanej sumy wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty.

Pojęcie „postanowień określających główne świadczenia stron”, którego ustawodawca użył w art. 385¹ § 1 k.c., mogło budzić kontrowersje z uwagi na wysuwane zapatrywania co do braku przesądzającego znaczenie, czy wspomniane świadczenia mogą być kwalifikowane jako postanowienia istotne (*essentialia negotii*) (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 2013 roku, I CSK 313/12). Pojęcie to należy bowiem interpretować wąsko, w nawiązaniu do kluczowych przedmiotowo elementów umowy. Przemawia za tym treść przepisu nie odnoszących się do świadczeń „dotyczących głównych postanowień”, ale „określających” te postanowienia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 08 czerwca 2004 roku, I CK 635/03, LEX nr 846537). Jak wskazał Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej w wydanym na gruncie art. 4 ust 2 Dyrektywy 93/13 orzeczeniu z dnia 30 kwietnia 2014 roku o sygn. C 26/13 (orzeczenie wstępne w sprawie *Á. K. i H. R. v. (...)*): „Za warunki umowy, które mieszczą się w pojęciu określenia głównego przedmiotu umowy w rozumieniu tego przepisu, należy uważać te, które określają podstawowe świadczenia w ramach danej umowy i które z tego względu charakteryzują tę umowę.”

Zdaniem Sądu, ww. umowna klauzula waloryzacyjna nie jest objęta wyłączeniem zawartym w art. 385¹ § 1 zdanie drugie k.c., ponieważ nie określa w sposób bezpośredni świadczenia głównego, wprowadzając jednocześnie umowny reżim jego przeliczenia. Postanowienia bankowego wzorca umownego, które zawiera uprawnienie banku do przeliczania sumy wykorzystanego przez Kredytobiorcę kredytu do waluty obcej, tj. klauzula tzw. spreadu walutowego, w rozumieniu ww. przepisu Kodeksu cywilnego nie formułują głównych świadczeń stron. Tym samym, nie sposób jest przyjąć, że ww. postanowienia są postanowieniami o charakterze przedmiotowo - istotnym, a zatem mogą zostać objęte kontrolą zgodności z zasadami obrotu konsumenckiego.

Kategoria warunków umownych mieszczących się w pojęciu „głównego przedmiotu umowy” w rozumieniu art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13 (Dz.Urz.UE.L z 1993 r., Nr 95, str. 29), obejmuje warunki określające świadczenia podstawowe w ramach danej umowy, które też z tego względu ją charakteryzują (zob. wyroki: z dnia 03 czerwca 2010 roku, C. de A. y M. de P. M., C#484/08, pkt 34; z dnia 23 kwietnia 2015 r., V. H., C#96/14, pkt 33). Warunki wykazujące zaś charakter posiłkowy względem warunków definiujących samą istotę stosunku umownego, w rozumieniu tego przepisu nie mogą być za to objęte pojęciem „głównego przedmiotu umowy” (zob. wyroki: z dnia 30 kwietnia 2014 roku, K. i K. R., C#26/13, pkt 50; z dnia 23 kwietnia 2015 roku, V. H., C#96/14, pkt 33).

Zgodnie z ugruntowanym stanowiskiem judykatury umowna klauzula waloryzacyjna nie jest objęta wyłączeniem zawartym w art. 385¹ § 1 zdanie drugie k.c. (wprowadzonej w oparciu o regulację art. 4 ust. 2 Dyrektywy 93/13). Taka klauzula nie określa bowiem bezpośrednio świadczenia głównego, ale wprowadza jedynie umowny reżim jego przeliczenia. Postanowienia bankowego wzorca umownego, które zawiera uprawnienie banku do przeliczania sumy wykorzystanego przez Kredytobiorcę kredytu do waluty obcej (klauzula tzw. spreadu walutowego), w rozumieniu ww. przepisu Kodeksu cywilnego nie dotyczą głównych świadczeń stron. W efekcie, klauzule indeksacyjne w umowach nie są postanowieniami o charakterze przedmiotowo istotnym - mogą być więc objęte kontrolą zgodności z zasadami obrotu konsumenckiego. Postanowienie umowy kredytu, zawierające uprawnienie Banku do przeliczenia sumy wykorzystanego przez Kredytobiorcę kredytu do waluty obcej (tzw. klauzula spreadu walutowego) nie dotyczy świadczeń głównych stron w rozumieniu art. 385¹ § 1 zdanie drugie k.c. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2016 roku, I CSK 1049/14, OSNC 2016 nr 11, poz. 134).

Dokonując oceny postanowień umowy kredytu przez pryzmat art. 385¹ § 1 - 3 k.c., Sąd uznał za abuzywne postanowienia umów kredytu zawarte w:

- § 2 ust. 2 o treści: „Kredyt jest indeksowany do CHF, po przeliczeniu wypłaconej kwoty zgodnie z kursem kupna CHF według Tabeli Kursów Walut Obcych obowiązującej w Banku (...) w dniu uruchomienia kredytu lub transzy. Po uruchomieniu kredytu lub pierwszej transzy kredytu wypłacanego w transzach Bank wysłała do kredytobiorcy pismo informujące o wysokości pierwszej raty kredytu, kwocie kredytu w CHF oraz jego równowartości w PLN zgodnie z kursem kupna CHF według Tabeli Kursów Walut Obcych obowiązującej w Banku (...) w dniu uruchomienia kredytu/

transzy, przy czym zmiany kursów walut w trakcie okresu kredytowania mają wpływ na wysokość zaciągniętego kredytu oraz raty kapitałowo – odsetkowej,

- §7 ust. 1 o treści: „Kredytobiorca zobowiązuje się spłacić kwotę kredytu w CHF ustaloną zgodnie z § 2 w złotych polskich, z zastosowaniem kursu sprzedaży CHF obowiązującego w dniu płatności raty kredytu, zgodnie z Tabelą Kursów Walut Obcych Banku (...)

- § 8 ust. 3 Regulaminu w brzmieniu: „W przypadku kredytu w walucie obcej kwota raty obliczona jest według kursu sprzedaży dewiz, obowiązującego w Banku na podstawie obowiązującej w Banku Tabeli Kursów Walut Obcych z dnia spłaty.

Zdaniem Sądu, klauzulę indeksacyjną zawartą w § 2 ust. 2 umów kredytu i w postanowieniach Regulaminu wraz z postanowieniem ustalającym kurs waluty, mającym mieć zastosowanie przy realizacji tego mechanizmu uznać należało za określającą główny przedmiot umów, podstawowe świadczenie w ramach zawartych umów, charakteryzujące je i służące określeniu wysokości zobowiązania Kredytobiorcy w powiązaniu z zasadami ustalania oprocentowania, w tym w powiązaniu ze stawką LIBOR 3M, co wynikało wprost z postanowień Regulaminu dla kredytów w CHF. Sąd, analizując treść umowy kredytu uznał, że klauzula ryzyka walutowego określała główny przedmiot umowy poprzez postanowienie dotyczące kursu waluty dla przeliczenia kwoty kredytu na CHF.

Jednocześnie, Sąd stwierdził, że analizowane postanowienie umowne było sformułowane w sposób niejednoznaczny. Odwoływało się ono do nieweryfikowalnego w dacie zawarcia umowy, arbitralnie ustalanego przez Bank kursu waluty, bez określenia precyzyjnego działania mechanizmu jej wymiany. W efekcie saldo kredytu, jak i kwota spłaty poszczególnych rat kredytowych, przy przyjęciu ustalonego arbitralnie przez Bank kursu, nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny, a tym samym – uniemożliwiały ustalenie zakresu świadczeń, do których spełnienia był obowiązany Kredytobiorca.

W zakresie postanowienia umownego zawartego w § 7 ust. 1 umów kredytu, dotyczącego wskazania kursu waluty do przeliczenia spłat dokonywanych w złotych na CHF, Sąd stwierdził, że miało ono znaczenie poboczne, a zatem nie dotyczyło głównego przedmiotu umowy. W efekcie, możliwe było badanie tego postanowienia pod kątem jego abuzywności. Zgodnie bowiem z łączącą strony umową, zobowiązanie Kredytobiorcy miało być wyrażone w walucie frank szwajcarski po dokonaniu przeliczenia, w chwili wypłaty kredytu. Kredytobiorca jedynie technicznie dokonywał spłaty rat wyrażonych w CHF, poprzez wpłaty określonych w złotych polskich sum pieniężnych, które następnie były przeliczane przez Bank na CHF według ustalanego przez niego kursu sprzedaży z Tabeli Kursów Walut Obcych.

W ocenie Sądu analizowane postanowienie nie spełniało także wymogu jednoznaczności, co do warunków z niej wypływających dla konsumenta. Konsument nie był bowiem w stanie oszacować konsekwencji ekonomicznych przyjętego na siebie zobowiązania. Odwołanie się do Tabeli Kursów Walut Obcych, bez wskazania o jaką konkretnie Tabelę Kursów Walut Obcych chodzi, tj. z jakiej godziny (w przypadku, gdy danego dnia publikowanych było więcej niż jedna tabela), dla jakich transakcji (gotówkowych czy bezgotówkowych), czyniło to postanowienie niejednoznaczny. Co więcej, wątpliwości tych nie wyjaśniała treść brzmiącego tożsamo w tym zakresie Regulaminu.

Nawet, gdyby Sąd uznał, że żadne z analizowanych postanowień umów, w rozumieniu art. 385¹ k.c., nie odnosiło się do głównych świadczeń stron, to zasadnym byłoby dokonanie ich oceny pod względem abuzywności.

Dokonując analizy wskazanych wyżej postanowień umownych Sąd w pierwszej kolejności zbadał, czy nie kształtują one praw i obowiązków konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy.

Nie sposób w tym miejscu nie odnieść się do wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 14 grudnia 2010 roku w sprawie o sygn. akt XVII AmC 426/09 oraz wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie w sprawie o sygn. akt VI ACa 420/11, w którym Sąd uznał za niedozwolone i zakazał wykorzystywania Bankowi w obrocie z konsumentami postanowień wzorca umowy o treści:

1. Kredyt jest indeksowany do CHF/USD/EUR, po przeliczeniu wypłaconej kwoty zgodnie z kursem kupna CHF/USD/EUR według Tabeli Kursów Walut Obcych obowiązującej w Banku (...) w dniu uruchomienia kredytu lub transzy,
2. W przypadku kredytu indeksowanego kursem waluty obcej, kwota raty spłaty obliczona jest według kursu sprzedaży dewiz, obowiązującego w Banku na podstawie obowiązującej w Banku Tabeli Kursów Walut Obcych z dnia spłaty.

W ocenie Sądu, dla rozpoznania niniejszej sprawy rozstrzygnięcia wydane w tej sprawie nie miały jednak charakteru prejudycjalnego i nie zwalniały Sądu od konieczności dokonania analizy postanowień konkretnych umów łączących strony procesu. Sąd podziela w tym względzie stanowisko zaprezentowane w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 20 września 2013 roku (II CSK 708/12, LEX nr 1385871), zgodnie z którym kontrola postanowienia konkretnej umowy nie odbywa się bowiem in abstracto i zawsze powinna uwzględniać także pozostałe postanowienia konkretnego wzorca umowy, jak i okoliczności towarzyszące zawarciu danej konkretnej umowy. Abstrakcyjna kontrola wzorca nie jest równoznaczna z generalnym wyłączeniem danej klauzuli z obrotu, w tym w szczególności w odniesieniu do postanowień stosowanych przez innego przedsiębiorcę w innym wzorcu umowy.

W tym stanie rzeczy ocenie podlegały okoliczności towarzyszące zawarciu umowy kredytu z wykorzystaniem wzorca umownego uznanego następnie za niedozwolony, stanowiące podstawę konstatacji, że zakwestionowane przez powódkę postanowienia umowne kształtowały jej prawa i obowiązki, jako konsumenta, w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszający jej interesy.

Pod podjęciem „dobrych obyczajów” należy rozumieć reguły postępowania niesprzeczne z etyką, moralnością i aprobowanymi społecznie obyczajami. Za sprzeczne z dobrymi obyczajami można także uznać działania zmierzające do niedoinformowania, dezorientacji, wywołania błędnego przekonania konsumenta, wykorzystania jego niewiedzy lub naiwności - a więc o działanie potocznie określane jako nieuczciwe, nierzetelne, odbiegające od przyjętych standardów postępowania. Przykładowo, sprzeczne z dobrymi obyczajami będą zatem działania wykorzystujące niewiedzę, naiwność czy też brak doświadczenia konsumenta, naruszające zasadę równorzędności stron umowy, zmierzające do dezinformacji i wywołujące u niego błędne przekonanie - chodzi zatem o działania określane jako nieuczciwe, nierzetelne i odbiegające na niekorzyść konsumenta od przyjętych standardów postępowania.

Pojęcie „interesów konsumenta” należy rozumieć szeroko - nie tylko jako interes ekonomiczny, bowiem mogą tu wejść w grę aspekty takie jak: jego zbędnie tracony czas, dezorganizacja toku życia, przykrość, zawód itp. Naruszenie interesów konsumenta, które jest wynikiem niedozwolonego postanowienia musi być rażące, a więc szczególnie doniosłe. Rażące naruszenie interesów konsumenta oznacza nieusprawiedliwioną dysproporcję wynikających z umowy praw i obowiązków na niekorzyść konsumenta, skutkującą niekorzystnym ukształtowaniem jego sytuacji ekonomicznej oraz jego nierzetelne traktowanie (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 2015 roku, I CSK 945/14, LEX nr 1927753; z dnia 29 sierpnia 2013 roku, I CSK 660/12, LEX nr 1408133).

W ocenie Sądu postanowienia umów przewidujące stosowanie kursów wyznaczanych przez Bank - tak przy wykonywaniu mechanizmu indeksacji kredytu, jak również przy jego spłacie, było niczym innym jak przypisaniem Bankowi uprawnienia do jednostronnego kształtowania wysokości świadczeń powódki. Dotyczyło to określenia wysokości zobowiązania Kredytobiorcy w walucie frank szwajcarski, do jakiej spłaty jest zgodnie z postanowieniami umowy zobowiązany, jak i wysokości spłaty rat dokonywanych przez Kredytobiorcę w walucie PLN wyrażonych w harmonogramie spłat w CHF. W ocenie Sądu, ww. postanowienia nie tylko kreowały po stronie Banku pełną dowolność w ustalaniu kursów waluty, ale jednocześnie pozbawiały powódkę możliwości dokonania weryfikacji prawidłowości zastosowanego sposobu ustalenia tych kursów. Powódka nie była w stanie ustalić, jak będzie się kształtowała kwota należnego do spłaty kredytu, a wyrażonego w CHF oraz wysokości poszczególnych rat kredytowych. Zagwarantowana przez Bank w umowie o kredyt hipoteczny możliwość arbitralnego ustalenia wymiaru tych obowiązków w sferze wyłącznych, nieweryfikowalnych decyzji pozostających do dyspozycji Banku stanowi postawę uznania przez Sąd analizowanych postanowień jako kształtujących obowiązki powódki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami. Należy przez nie rozumieć ukształtowanie stosunku umownego w sposób klarowny, jasny i weryfikowalny dla konsumenta. Co więcej, zdaniem Sądu, postanowienia te w sposób rażąco naruszały interesy

powódki. Chociażby postanowienie pozwalające ukształtować kurs waluty CHF całkowicie dowolnie przez Bank, a który to kurs stanowił następnie podstawę określenia zobowiązania, co wskazywało na nieuzasadnioną dysproporcję uprawnień Banku w stosunku do konsumenta, a zarazem oznaczało niekorzystne ukształtowanie jego pozycji ekonomicznej (vide wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 marca 2017 roku, IV CSK 285/16, LEX nr 2308321). Niemożliwe do zweryfikowania określenie sposobu ustalania kursów wymiany walut jest zaś dodatkowym, ukrytym wynagrodzeniem Banku, które może mieć dla kontrahenta niebagatelne znaczenie, a którego wysokość jest przez Bank określana w sposób dowolny (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2019 roku, III CSK 159/17, LEX nr 2642144).

Ocena analizowanych klauzul, jako abuzywnych, wynika również z tego, że Bank, przy zawieraniu umowy nie dopełnił obowiązków informacyjnych, albowiem konsument nie był w sposób jednoznaczny i czytelny poinformowany o wszelkich kosztach, jakie będzie musiał ponieść z tytułu zaciągniętego kredytu. Co więcej, poza jego kontrolą pozostawało także uprawnienie Banku do jednostronnego ustalania stosowanych kursów, które wpływały na wysokość środków pozostawionych do dyspozycji kredytobiorcy, czym wypełniono dyspozycję przepisu art. 385³ pkt 19 k.c. Zapisy analizowanej umowy kredytowej prowadziły do naruszenia ekonomicznych interesów konsumenta poprzez umożliwienie drugiej, silniejszej i profesjonalnej stronie umowy wpływania na treść stosunku zobowiązaniowego, w toku jego wykonywania. Niewątpliwym zatem jest, że doszło do rażącej dysproporcji praw i obowiązków konsumenta w stosunku obligacyjnym (vide wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2005 r., I CK 823/04, Biuletyn SN 2006, nr 2, s. 86).

Z zebranego w sprawie materiału dowodowego wynika, że na etapie zawierania umowy pracownik Banku nie przekazał powódce informacji co do sposobu tworzenia tabel kursowych banku, które znajdowały zastosowanie do łączącej strony umowy. Przewidziany w umowie mechanizm ustalania kursu waluty w istocie w sposób rażący naruszał interes konsumenta, narażając go na brak bezpieczeństwa i możliwości przewidzenia skutków umów w konfrontacji z działaniami podejmowanymi w tym zakresie przez Bank. Takie postanowienia należało uznać za nieuczciwe, a także rażąco naruszające równowagę stron umowy na korzyść silniejszej strony umowy (Banku), która może żądać spełnienia świadczenia w określonej przez siebie wysokości.

Możliwość dokonania przez powódkę spłaty kredytu bezpośrednio w CHF i uniknięcia zastosowania przeliczenia świadczenia pieniężnego według tabel kursowych Banku nie została przez pozwanego wykazana, przed 2012 r., nie została w niniejszej sprawie wykazana.

Godzi się zauważyć, że posłużenie się kursem kupna do przeliczenia wypłaconego kredytu w PLN dla wyliczenia zobowiązania kredytobiorcy w CHF, a zatem kursem niższym od kursu sprzedaży o spread ustalany arbitralnie przez Bank, doszło do ustalenia zobowiązania w wysokości wyższej, niż siła nabywcza, jaką przedstawiała kwota kredytu wypłacona mu przez Bank w złotych polskich. Zastosowany w umowie kredytu mechanizm indeksacji nie został przez pracowników Banku powódce w ogóle wyjaśniony; klient nie został także poinformowany o wpływie wzrostu kursu franka szwajcarskiego w stosunku do polskiego złotego na wysokość salda kredytu oraz w jaki sposób mogą się przed związany z tym ryzykiem. Co więcej, jak wynikało z zeznań świadków - pracowników Banku, w ofercie Banku brak było instrumentów, które pozwalałyby na zabezpieczenie się przed takim ryzykiem. Poprzez zastosowanie kursu kupna w mechanizmie indeksacji, pozwany przerzucał na Kredytobiorcę koszty swojego zabezpieczenia przed ryzykiem kursowym, i to w zdecydowanie wyższej wysokości, co stanowiło źródło dodatkowego dochodu Banku. Jednocześnie, przed ryzykiem walutowym konsument nie był w jakikolwiek sposób zabezpieczony. Nadto, pozwany Bank kupował franki na rynku międzybankowym nie po to, aby wykonać swoje zobowiązanie z analizowanych umów kredytu, ale po to, by zabezpieczyć swoje ryzyko walutowe. Ukształtowanie niejednoznacznego mechanizmu indeksacji, będącego źródłem dodatkowego dochodu po stronie pozwanego Banku, decydowało o uznaniu postanowienia za sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco naruszające interesy konsumenta. W ocenie Sądu celem klauzuli indeksacyjnej nie powinno być przysparzanie dochodów jednej ze stron umowy i dodatkowy koszt dla słabszej strony umowy – Kredytobiorcy, tym bardziej, że z przedstawionych przez pozwanego dowodów nie wynikało, by zawierane umowy kredytowe generowały po stronie Banku jakiegokolwiek koszty oraz aby odpowiadało im jakiegokolwiek świadczenie

Banku. Wprowadzające ten mechanizm postanowienia umów były zatem sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco naruszały interesy konsumenta, który nie miał uprzedniej możliwości oceny własnej sytuacji, w tym wysokości rat kredytu i w przedmiocie tym pozostawał zdany wyłącznie na dowolne w tym zakresie decyzje Banku.

Niezasadne było przy tym twierdzenie pozwanego, że powódka z powodu zastosowania analizowanych klauzul nie została ekonomicznie pokrzywdzona, a zatem postanowienia te nie naruszają rażąco jej interesów, bowiem w przypadku kredytu w PLN, oprocentowanie oparte o WIBOR było wyższe. Nie sposób jednakże zaprzeczyć, że w tym przypadku wyeliminowaniu podlegało ryzyko walutowe. Z wyliczeń biegłego sądowego ds. ekonomii, finansów i rachunkowości z listopada 2019 r. R. P. (2) wynika, że gdyby Kredytobiorca, zawarł umowę kredytu w PLN, oprocentowanego Wiborem 3M, za okres od dnia 23 lutego 2007 r. do dnia 23 października 2016 r. niedopłata wynosiłaby 11 865, 93 zł /opinia biegłego – k. 913 v. akt/. Wskazać jednakże należy, że saldo kredytu wyrażone w PLN stanowi wartość wyższą od kwoty zaciągniętego kredytu (według szacunków powódki wynosi ono 290 000 zł).

Oceniając konsekwencje stwierdzonej abuzywności postanowień umowy kredytowej Sąd miał na względzie, że w myśl art. 385¹ § 1 zdanie pierwsze k.c., postanowienie niedozwolone nie wiąże konsumenta, a zatem nie wywołuje skutków prawnych od samego początku i z mocy samego prawa, co też Sąd ma obowiązek wziąć pod uwagę z urzędu (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 maja 2014 roku, III CSK 204/13, LEX nr 1466608 oraz wyrok Trybunał Sprawiedliwości UE z dnia 20 września 2018 roku, C-51/17, (...) Bank (...), (...) F.K. Z. przeciwko T. I. i E. K.) chyba, że konsument następnie udzieli „świadomej, wyraźnej i wolnej zgody” na to postanowienie i w ten sposób jednostronnie przywróci mu skuteczność (por. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2018 roku, III CZP 29/17).

Zdaniem Sądu, należało mieć na względzie, że przy ocenie skutków uznania poszczególnych postanowień umownych za niedozwolone, w relacji konsumenta z przedsiębiorcą istotną rolę odgrywa element odstraszący i prewencyjny.

Z orzecznictwa TSUE wynika wprost, że sądy krajowe zobowiązane są wyłącznie do niestosowania klauzuli abuzywnej, zaś jej treści nie wolno im przekształcać tak, aby kształtować ją w sposób nienaruszający interesu konsumenta – działanie takie osłabiałoby oddziaływanie prewencyjne sankcji. Umowa powinna „w zasadzie nadal obowiązywać, bez jakiegokolwiek zmiany innej niż wynikająca z uchylenia nieuczciwych warunków, o ile dalsze jej obowiązywanie jest prawnie możliwe, zgodnie z zasadami prawa wewnętrznego” /tak: Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej w wyroku z dnia 14 czerwca 2012 roku w sprawie C-618/10, B. E. de (...) SA przeciwko J. C. (2), (...) -349, pkt 66 - 69; z dnia 30 maja 2013 roku w sprawie A. B., pkt 57, 60; z dnia 21 stycznia 2015 roku w połączonych sprawach C-482/13, C-484/13, C-485/13 i C-487/13, U. B. i C., ZOTSiS 2015/1/I-21, pkt 28; z dnia 26 stycznia 2017 roku w sprawie C-421/14, (...) SA przeciwko J. G., ECLI:EU:C:2017:60, pkt 71; z dnia 21 kwietnia 2016 roku w sprawie C-377/14, E. R., H. R. przeciwko F. a.s., ECLI:EU:C:2016:283, pkt 97/. Z przywołanych orzeczeń wynika, że Trybunał wyklucza nie tylko tzw. redukcję utrzymującą skuteczność postanowienia abuzywnego, ale i wyłącza możliwość uzupełniania luk w umowie, powstałych po wyeliminowaniu takiego postanowienia.

Sankcje przewidziane za naruszenie praw konsumenta muszą być skuteczne, proporcjonalne i odstraszące /tak: Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej w wyroku z dnia 03 maja 2005 roku w sprawach połączonych C-387/02, C-391/02 i C-403/02 B. i in., Zb.Orz. s. I-3565, pkt 64, 65, a także z dnia 26 września 2013 roku w sprawie C-418/11 (...), pkt 50/. W wyroku z dnia 14 czerwca 2012 roku /C-618/10, B. E. de (...) S.A. przeciwko J. C. (2), Legalis Nr 483548/, Trybunał Sprawiedliwości wskazał, że w świetle art. 6 ust. 1 Dyrektywy 93/13, sądy krajowe są zobowiązane wyłącznie do zaniechania stosowania nieuczciwego warunku umownego, aby nie wywierał on obligatoryjnych skutków wobec konsumenta - nie są one jednak uprawnione do zmiany jego treści.

W ocenie Sądu utrzymanie stosunku prawnego bez postanowień uznanych za bezskuteczne nie było możliwe w odniesieniu do umowy kredytu zawartej pomiędzy stronami. Utrzymanie w mocy postanowień umowy bez mechanizmu indeksacji byłyby sprzeczne z naturą stosunku kredytu indeksowanego, zaś strony nie przewidziały mechanizmu, który pozwalałaby na jego utrzymanie. Ponadto pozwany konsekwentnie wskazywał, że zastosowanie do kredytu złotowego stawki LIBOR jest ekonomicznie niedopuszczalne, a bez postanowienia dotyczącego mechanizmu indeksacji, nie doszłoby do zawarcia umowy na warunkach wynikających z eliminacji niedozwolonej klauzuli.

W konsekwencji, zgodnie z art. 58 § 1 k.c., umowy takie należy uznać za nieważne. Sąd miał przede wszystkim na względzie, że bezskuteczność analizowanych postanowień umów prowadziłyby nie tylko do zniesienia mechanizmu indeksacji oraz różnic kursów walutowych, ale także pośrednio – do zaniku ryzyka kursowego, które bezpośrednio związane jest z indeksacją do waluty kwoty przedmiotowego kredytu. W konsekwencji bezskuteczności postanowień umownych przewidujących mechanizm indeksacji, kwota zobowiązania Banku, jak i Kredytobiorcy byłaby wyrażona w walucie PLN, przy jednoczesnym pozostawieniu oprocentowania opartego o właściwą stawkę LIBOR 3M CHF - jak wynikało z postanowień Regulaminu do kredytów w walucie frank szwajcarski. Podkreślić należy, że eliminacja uznanej za bezskuteczną klauzuli umownej nie może prowadzić do zmiany charakteru stosunku prawnego łączącego strony, tj. granicą, której przekroczenie uzasadnia interwencję sądu i jest ukształtowaniem umowy sprzecznym z naturą stosunku (art. 353⁽¹⁾ k.c.) (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 maja 2015 roku, II CSK 768/14, M.Pr.Bank. 2016/3/54, LEX nr 1751865, podobnie: Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej w wyroku w sprawie C#118/17i C-260/18).

Powódka ostatecznie precyzując stanowisko domagała się ustalenia nieważności umowy i zasądzenia kwoty, którą uiściła na rzecz Banku, w wykonaniu zobowiązania. Jak wynika z orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, artykuł 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że z jednej strony skutki dla sytuacji konsumenta, a wynikające z unieważnienia całości umowy (por. cyt. wyżej wyrok z dnia 30 kwietnia 2014 roku, K. i K. R., C#26/13, EU:C:2014:282), należy oceniać w świetle okoliczności istniejących bądź też możliwych do przewidzenia w chwili zaistnienia sporu. Z drugiej zaś strony, dla celów tej oceny decydująca jest wyrażona przez konsumenta w tym względzie wola (takie stanowisko wynika z wyroku Trybunału Sprawiedliwości UE z dnia 03 października 2019 roku, C-260/18 D. przeciwko (...) Bank (...), por. również wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 września 2020 r., III CZP 87/19).

Oceniając, że postanowienia analizowanych umów, które odnoszą się do mechanizmu indeksacji, dotyczyły głównego przedmiotu umowy i miały bezpośredni wpływ na ukształtowanie głównego świadczenia stron, tj. zobowiązania Kredytobiorcy Sąd wziął pod uwagę to, że usunięcie postanowienia określającego główne świadczenia stron, podobnie jak postanowienia określającego niektóre z essentialia negotii umowy prowadzi w istocie do nieważności umowy jako całości. W prawie polskim nie istniały bowiem w dacie zawarcia umowy o kredyt hipoteczny, takie normy dyspozytywne, które pozwalałyby na zastąpienie abuzywnych postanowień umowy jakimikolwiek innymi postanowieniami. Z tego też względu za niedopuszczalne należało w tym zakresie uznać z urzędu zastępowanie przez Sąd niedozwolonego postanowienia umownego innym mechanizmem wyliczenia kwoty kredytu. Nie było także podstaw do zastosowania kursu kupna waluty, czy też średniego kursu stosowanego przez NBP. Taka możliwość nie została przewidziana przez strony umowy, a z ustalonych zwyczajów, obowiązujących w tego rodzaju stosunkach prawnych, nie sposób jest zastosować innych mierników kursu waluty dla określenia kwoty kredytu, jak również dla pozostałych postanowień analizowanych w niniejszej sprawie.

Treść przepisu art. 358 k.c., w kształcie regulującym możliwość spełnienia świadczenia w walucie polskiej w przypadku, w którym przedmiotem zobowiązania jest suma pieniężna wyrażona w walucie obcej i określającym wartość waluty obcej według kursu średniego NBP, weszła w życie dopiero w dniu 24 stycznia 2009 roku, na mocy nowelizacji Kodeksu cywilnego z dnia 23 października 2008 roku (Dz.U. Nr 228, poz. 1506). Tym samym, przepis ten nie może być miarodajny dla określenia treści zobowiązania wynikającego z umowy zawartej między stronami. Co więcej, ww. przepis dotyczył zobowiązań wyrażonych w walucie obcej i sposobu ich przeliczenia na walutę polską. Zawarta pomiędzy stronami umowa o kredyt hipoteczny dla określenia wysokości – przeliczenia kwoty kredytu wyrażonej w walucie polskiej – za pomocą klauzuli indeksacyjnej przewidywała mechanizm przeliczenia na CHF.

Możliwość stosowania przepisu dyspozytywnego, wprowadzonego do porządku prawnego po zawarciu spornych umów, została zanegowana w wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 26 marca 2019 roku, w sprawie C-70-17. Trybunał dopuścił wprawdzie możliwość zaradzenia nieważności warunku, poprzez zastąpienie go przepisem, na którym został on oparty. W przypadku usunięcia warunku o nieuczciwym charakterze i stwierdzenia,

że nieważność całej umowy naraża konsumentów na szczególnie niekorzystne konsekwencje, umowy kredytu hipotecznego nie mogą dalej obowiązywać.

W niniejszej sprawie stwierdzenie nieważności w okolicznościach przedmiotowej sprawy było zgodne z żądaniem powódki, ze stanowiska której wynikało, że konsekwencje zastosowania takiej sankcji są jej znane.

Sąd wykluczył również posłużenie się w tym zakresie innymi przepisami prawa, regulującymi swoisty stosunek prawny – w tym prawa wekslowego. Nie istnieją bowiem jakiegokolwiek ustalone zwyczaje, które na zasadzie art. 56 k.c. umożliwiałyby posilkowanie się kursem wynikającym z ustawy Prawo wekslowe, jak również zastąpienie postanowień odnoszących się do kursu waluty byłoby możliwe poprzez „kurs rynkowy”, ustalony w oparciu o opinię biegłego.

Z uwagi na powyższe, należało podzielić stanowisko zaprezentowane w wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 03 października 2019 roku, C-260/18, że artykuł 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, iż stoi on na przeszkodzie wypełnieniu w umowie luk, spowodowanych usunięciem znajdujących się w niej nieuczciwych warunków, wyłącznie na podstawie przepisów krajowych o charakterze ogólnym, które przewidywały, że skutki wyrażone w treści czynności prawnej są w szczególności uzupełniane przez skutki wynikające z zasad słuszności lub ustalonych zwyczajów, a które - jeżeli strony umowy wyrażą na to zgodę - nie stanowią przepisów dyspozytywnych lub przepisów mających zastosowanie.

Mając na uwadze powyższe Sąd, na podstawie art. 189 k.p.c., uwzględnił żądanie główne co do ustalenia nieważności umowy o kredyt hipoteczny Nr (...), w którego preambule wpisano, że została ona zawarta w dniu 26 stycznia 2007 r. (i do tej daty odwoływano się w pozostałych aneksach do umowy).

Podkreślić należy, że powództwo o ustalenie może być wniesione w każdym czasie, gdyż żąda się w nim ustalenia prawa lub stosunku prawnego według stanu istniejącego w chwili wyrokowania - art. 316 § 1 k.p.c. Powództwo o ustalenie nieważności umowy przysługuje wtedy gdy strona powodowa wykaże swój interes prawny, niezależnie od tego, czy są wystarczające podstawy materialnoprawne do uwzględnienia tego powództwa, jednakże jego uwzględnienie jest już zależne od wyniku przeprowadzonego postępowania sądowego, że wystąpiły przesłanki materialnoprawne, na których opierało się powództwo (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia z dnia 5 kwietnia 2012 r., II CSK 473/11, LEX nr 1170228).

W niniejszej sprawie interes prawny w ustaleniu stosunku prawnego lub prawa niewątpliwie występuje, albowiem istnieje niepewność co do obowiązywania umowy pomiędzy stronami. W orzecznictwie przyjmuje się, że o prawnym charakterze interesu, czyli o potrzebie wszczęcia oznaczonego postępowania i uzyskania oznaczonej treści orzeczenia decyduje, istniejąca obiektywnie, potrzeba ochrony sfery prawnej powoda. Tak pojmowany interes prawny występuje także wtedy, gdy istnieje niepewność stanu prawnego lub prawa, gdy określona sytuacja zagraża naruszeniem uprawnień przysługujących powodowi bądź też stwarza wątpliwość, co do ich istnienia czy realnej możliwości realizacji. Sąd Najwyższy podkreślał także, że uzależnienie powództwa o ustalenie od interesu prawnego trzeba oceniać elastycznie, z uwzględnieniem konkretnych okoliczności danej sprawy i celowościowej jego wykładni, i wreszcie tego, czy w drodze innego powództwa strona może uzyskać ochronę swoich praw. Pojęcie interesu prawnego powinno być zatem interpretowane z uwzględnieniem oceny, czy wynik postępowania doprowadzi do usunięcia niejasności i wątpliwości w tym zakresie i zapewni powodowi ochronę jego prawnie chronionych interesów, a więc czy definitywnie zakończy istniejący spór ewentualnie, czy zapobiegnie takiemu sporowi w przyszłości (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 29 marca 2012 r., I CSK 325/11, LEX nr 1171285). Udzielenie ochrony przez sąd następuje zawsze ze względu na istniejącą potrzebę uzyskania poprawy w sytuacji prawnej, m.in. przez uzyskanie stanu klarowności i stabilności tej sytuacji. Obecnie w orzecznictwie przyjmuje się nawet, że jest możliwe istnienie roszczenia o ustalenie obok roszczenia o oświadczenie, nawet już wymagalnego. Szczególnie dotyczy to roszczeń o ustalenie właśnie nieważności czynności prawnej. Istnieje tu bowiem często potrzeba ustalenia, że - wbrew treści umowy - czynność jest nieważna.

Sąd rozpoznający niniejszą sprawę podzielił wskazane stanowisko judykatury, uznając, że istnieje potrzeba ustalenia, czy umowa kredytu zawarta pomiędzy stronami jest ważna i orzekł, jak w pkt I sentencji, uwzględniając tym samym żądanie główne w tym zakresie (co eliminowało konieczność wydania rozstrzygnięcia o żądaniach ewentualnych).

Rozstrzygając o żądaniu zasądzenia świadczenia z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia Sąd miał na uwadze treść art. 410 § 2 k.c. W świetle tego przepisu świadczenie jest nienależne, jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia. Nieważność umowy o kredyt zawartej przez strony skutkowałą uznaniem za zasadne żądania powódki o zwrot świadczeń spełnionych na podstawie nieważnej umowy.

W doktrynie wskazuje się, że zwrot świadczeń na podstawie art. 496 w zw. z art. 497 k.c., spełnionych w wykonaniu nieważnej, wzajemnej czynności prawnej, został poddany regulacji opartej na odpowiednim stosowaniu prawa zatrzymania (*ius retentionis*). Skorzystanie przez stronę z prawa zatrzymania wzajemnego świadczenia pieniężnego wyłącza opóźnienie w jego spełnieniu. W przypadku, gdy w umowach wzajemnych dochodzi do bezpodstawnego wzbogacenia po obydwu stronach, teoretycznie możliwe są dwa rozwiązania. Zgodnie z teorią dwóch kondykcji, każde roszczenie o wydanie wzbogacenia traktuje się oddzielnie i niezależnie od drugiego, a wyrównanie pomiędzy nimi możliwe jest jedynie według przepisów o potrąceniu. Teoria salda traktuje zaś świadczenie wzajemne jako pozycję, którą od razu należy odjąć od wzbogacenia w taki sposób, że druga strona świadczenia wzajemnego zwraca jedynie nadwyżkę otrzymanego świadczenia ponad wartość świadczenia, które sama spełniła. Konstrukcja art. 496 w zw. z art. 497 k.c. wyraźnie wskazuje, że nawet w przypadku, gdy mamy do czynienia z nieważnością umowy wzajemnej, ustawodawca nie normuje świadczeń łącznie - prawo zatrzymania przyznaje jedynie jako gwarancję, że każde z nienależnych świadczeń zostanie zwrócone. Nawet w sytuacji, gdy jedno ze świadczeń jest niemożliwe do wykonania bez winy dłużnika, a drugie zaś jest możliwe, pomimo braku świadczenia wzajemnego obowiązek zwrotu ujemuje się w doktrynie jako normalne ryzyko rozliczeń w ramach bezpodstawnego wzbogacenia. Należy podzielić pogląd o braku podstawy prawnej do „rozliczeń saldem”, tym bardziej, że regułą jest zwrot korzyści w naturze. Oznacza to, że możliwość wzajemnego umorzenia kondykcji, musi być osadzona w ramach ustawowej regulacji potrącenia, zaś do dokonywania potrąceń uprawnione są jedynie strony.

W ocenie Sądu, mając na względzie powyższe, nie sposób było stwierdzić, aby strona pozwana nie była wzbogacona kosztem powódki, bądź aby zaistniały przesłanki wskazane w art. 409 k.c. Należy odróżnić bowiem zużycie czy utratę wzbogacenia w rozumieniu tego przepisu, od obowiązku zwrotu przez powódkę na rzecz pozwanego wzajemnego świadczenia, spełnionego w wykonaniu nieważnej umowy.

Na gruncie powyższego przepisu, przypadki zużycia lub utraty wzbogacenia powodujące odpadnięcie wzbogacenia, muszą ograniczyć się zatem tylko do tych sytuacji, kiedy nastąpiło to bezproduktywnie – a zatem bez uzyskania jakiegokolwiek ekwiwalentu, czy też innej korzyści dla majątku wzbogaconego (Komentarz do art. 409 Kodeksu Cywilnego pod red. E. Gniewka i P. Machnikowskiego, CH Becka 2019.).

W przedmiotowej sprawie brak było jakiegokolwiek dowodu na okoliczność, że pozwany zużył lub utracił uzyskaną korzyść w taki sposób, że nie jest już wzbogacony. W niniejszej sprawie brak jest podstaw do uznania, że zachodzi sytuacja faktyczna objęta normą przepisu art. 411 pkt 1 k.c., ponieważ z dyspozycji wskazanego przepisu wynika wprost, że brak możliwości żądania zwrotu świadczenia nienależnego nie obejmuje sytuacji, gdy jego spełnienie nastąpiło w wykonaniu nieważnej umowy.

Co więcej, w orzecznictwie wskazuje się, że wątpliwości co do obowiązku spełnienia świadczenia nie mogą być utożsamiane z wymaganą przez art. 411 pkt 1 k.c. pozytywną wiedzą dłużnika o braku powinności spełnienia świadczenia (tak: Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 10 czerwca 2003 roku, I CKN 390/01, LEX nr 109446, OSP 2005/9/111, M.Prawn. 2015/4/208). Załącznikiem do zawartej przez strony umowy były udzielone Bankowi pełnomocnictwa do pobrania spłat z rachunku powódki co dowodzi, że nie miał ona żadnego wpływu na to, w jakiej wysokości środki z jego rachunku bankowego będą pobierane przez Bank.

W niniejszej sprawie, brak było jakichkolwiek podstaw aby uznać, że do roszczenia strony powodowej o zwrot nienależnego świadczenia w postaci spłaconych rat kapitałowo-odsetkowych uiszczanych okresowo w wykonaniu umowy kredytu uległo przedawnieniu. Roszczenie z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia, które przedawnia się z upływem 10 - letniego okresu przedawnienia (vide art. 118 k.c.). Zgodnie przepisem z art. 5 ust. 3 ustawy z dnia 13 kwietnia 2018 roku o zmianie ustawy Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r. poz. 1104), do przysługujących konsumentowi roszczeń powstałych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy i w tym dniu jeszcze nieprzedawnionych, których terminy przedawnienia określone są w art. 118 i art. 125 § 1 ustawy zmienianej w art. 1, stosuje się przepisy ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu dotychczasowym. W tym stanie rzeczy nie sposób jest uznać, że roszczenie dochodzone pozwem uległo przedawnieniu.

Dodatkowo – mając na uwadze upadek umowy, na skutek stwierdzenia jej nieważności przez Sąd, wobec podniesienia zarzutów co do abuzywności postanowień umownych przez konsumenta, brak jest podstaw do uznania, że doszło do przedawnienia jakichkolwiek roszczeń strony powodowej.

Sąd uwzględnił żądanie główne pozwu co do zapłaty uiszczonych przez powódkę świadczeń w kwocie 80 679, 97 PLN i 34 795, 55 CHF w całości, albowiem okoliczność uiszczenia wskazanych kwot na rzecz pozwanego, w wykonaniu nieważnej umowy, została wykazana złożonymi przez powódkę dowodami z dokumentów, opinii biegłego i środkami dowodowymi potwierdzającymi okoliczność dokonania wpłat na rzecz pozwanego. Uwzględniając żądanie główne w zakresie zapłaty Sąd nie orzekł o żądaniach ewentualnych o zapłatę, zgłoszonych na wypadek nieuwzględnienia żądania głównego.

O odsetkach Sąd orzekł na podstawie art. 481 k.c., zgodnie z którym jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia, chociażby nie poniósł żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi (§ 1). Ponadto, jeżeli stopa odsetek za opóźnienie nie była oznaczona, należą się odsetki ustawowe za opóźnienie w wysokości równej sumie stopy referencyjnej Narodowego Banku Polskiego i 5,5 punktów procentowych.

Zgodnie z żądaniem powódki, zawartym w piśmie procesowym z dnia 4 sierpnia 2020 r., modyfikującym powództwo, odsetki zostały zasądzone od dnia następnego po dacie doręczenia tego pisma pełnomocnikowi pozwanej na podstawie art. 481 § 1 k.c. w zw. z art. 455 k.c.

W ocenie Sądu brak było podstaw do uznania, że żądanie pozwu jest sprzeczne z treścią art. 5 k.c., z uwagi na zawarcie w spornej umowie przez powoda klauzul niedozwolonych, rażąco sprzecznych z dobrymi obyczajami.

O kosztach postępowania Sąd orzekł na podstawie art. 98 k.p.c., zgodnie z którym strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony (koszty procesu). Mając na względzie, że roszczenie powódki zostało uwzględnione, powyższe uzasadniało nałożenie na pozwanego obowiązku zwrotu wszystkich poniesionych przez niego kosztów procesu.

Na podstawie art. 108 § 1 zd. 2 k.p.c., Sąd pozostawił szczegółowe wyliczenie kosztów referendarzowi sądowemu.

Mając na względzie wszystko powyższe, Sąd orzekł jak w sentencji wyroku.

Sędzia Ewa Jończyk

(...)